

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ:
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΣΤΕΦΑΝΑΔΗΣ

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΓΓΕΛΟΣ ΑΤΖΟΥΛΑΤΟΣ
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΤΑΪΚΟΥΡΑΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2013

ΣΥΝΟΨΗ

Η διπλωματική διατριβή που ακολουθεί, εκπονήθηκε με σκοπό να πραγματευθεί σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, το πως η Διαφθορά των Κρατών επηρεάζει τον μελλοντικό δείκτη Κρατικού Χρέους. Ξεκινώντας, γίνεται εκτενής αναφορά στην έννοια της Διαφθοράς. Ακόμα, γίνεται αναλυτική παρουσίαση στα είδη της και στους παράγοντες δημιουργίας και συσχέτισης με το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον. Τέλος, ανάλυση γίνεται για τις συνέπειες της στην Εθνική Οικονομία.

Στο επόμενο μέρος, αναλύονται θέματα μακροοικονομικής φύσεως, όπως οι Θεσμοί και η επίδραση τους στην Οικονομία, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και Επιτόκια. Ακόμα, αναφορά γίνεται στα Κρατικά Έσοδα και στις Δημόσιες Δαπάνες καθώς και στα Ελλείμματα του Προϋπολογισμού έτσι ώστε να καταλήξουμε στην έννοια του Κρατικού Χρέους και στα επιμέρους στοιχεία του.

Αμέσως μετά, γίνεται η εκτίμηση του υποδείγματος, με το οποίο ελέγχεται κατά πόσο, οικονομικά δεδομένα του 2003, μπορούν να προβλέψουν το Κρατικό Χρέος του 2008. Ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιούμε το Κρατικό Χρέος και ανεξάρτητες, τον Δείκτη Διαφθοράς, το Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και το Νομικό Πλαίσιο των Κρατών.

Η διατριβή ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων, την βιβλιογραφία και τους πίνακες.

Λέξεις Κλειδιά: Διαφθορά, Κρατικό Χρέος, Έλλειμμα, Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, Θεσμοί, Προϋπολογισμός, Πρόβλεψη, Κράτος, Κυβερνήσεις.

Περιεχόμενα

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
2.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	7
3.ΔΙΑΦΘΟΡΑ	13
3.1 ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	14
3.1.1 ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ.....	14
3.1.2 ΧΡΗΜΑΤΙΣΜΟΣ.....	15
3.1.3 ΝΕΠΟΤΙΣΜΟΣ.....	15
3.1.4 ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΠΕΛΑΤΩΝ	15
3.1.5 ΕΚΒΙΑΣΜΟΣ.....	16
3.1.6 ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ	16
3.2 ΔΙΑΦΘΟΡΑ , ΜΙΑ ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ	16
3.3 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	16
3.3.1 ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΣ.....	19
3.3.2 ΘΕΣΜΟΙ - ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	20
3.3.3 ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	20
3.3.4 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ.....	22
3.3.5 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	22
3.3.6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	24
3.3.7 ΜΙΣΘΟΙ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	24
3.3.8 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	24
3.3.9 ΘΡΗΣΚΕΙΑ	25
3.3.10 ΠΟΡΟΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.....	25
3.4 ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΝΙΣΤΟΥΝ ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΝΟΜΙΜΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	26
3.5 ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΚΑΙ Η ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	27
3.6 ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ Α.Ε.Π.	28
3.7 ΥΦΕΣΗ,ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ.....	29
3.8 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	30
3.9 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ.....	31

4.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ.....	33
5.ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΙΟΝ	36
5.1 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΙΟΝ (GDP)	36
5.2 ΑΕΠ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	36
5.3 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΙΟΝ.....	37
5.4 ΣΧΕΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ.....	37
6.ΚΡΑΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ.....	39
6.1 ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.....	39
6.1.1 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ (Τ).....	39
6.1.2 ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ.....	40
6.1.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ.....	42
6.1.4 ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.....	42
6.2 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (G).....	43
6.3 ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ	44
6.3.1 ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ-ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	44
6.3.2 ΔΙΔΥΜΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ/ ΔΙΔΥΜΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ.....	44
6.4 ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ.....	45
6.5 ΚΡΑΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ.....	48
6.5.1 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ.....	48
6.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ	49
6.7 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ- ΑΙΤΙΑ- ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ	52
7.ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	54
7.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	54
7.1.1 ΣΤΗΛΗ Α: COUNTRY	54
7.1.2 ΣΤΗΛΗ Β: GENERAL GOVERNMENT DEBT % OF GDP	55
7.1.3 ΣΤΗΛΗ C: CORRUPTION PERCEPTION INDEX.....	55
7.1.4 ΣΤΗΛΗ D: GROSS DOMESTIC PRODUCT PER CAPITA.....	55
7.1.5 ΣΤΗΛΗ Ε : CIVIL LAW =1 , COMMON LAW = 0	55

7.2 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΘΟΔΟ ΤΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ ΤΕΤΡΑΓΩΝΩΝ ..56	
7.2.1 ΕΛΕΧΓΟΣ ΕΤΕΡΟΣΚΕΔΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ56	
7.2.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ57	
7.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ58	
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 60	
8.1 ΑΡΘΡΑ.....60	
8.2 ΒΙΒΛΙΑ62	
8.3 ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ62	
9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ..... 63	
9.1 ΠΙΝΑΚΕΣ.....63	

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκτίναξη των κρατικών ελλειμμάτων και η συνεπακόλουθη εκδήλωση της κρίσης χρέους μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, αναζωπύρωσε το ενδιαφέρον γύρω από τη μελέτη του κρατικού χρέους και των παραγόντων που το προκαλούν. Ιδιαίτερα, η σχέση του κρατικού χρέους με συγκεκριμένες οικονομικές και κοινωνικές μεταβλητές, όπως η διαφθορά και το νομικό πλαίσιο, είναι ένα ζήτημα δυναμικό που συνεχώς αξιολογείται και μεταβάλλεται.

Αρχικά, η διαφθορά είναι ένα σύνθετο και πολύπλευρο φαινόμενο που συναντάται σε όλες τις μορφές πολιτικών συστημάτων και έχει διαβρωτικές οικονομικές και κοινωνικές επιδράσεις. Πράγματι, η διαφθορά φαίνεται να επιδρά αφενός στον κοινωνικό ιστό μίας χώρας, και αφετέρου στα δημοσιονομικά μεγέθη της. Από την άλλη, και οι οικονομικοί θεσμοί (ποιότητα νομικού συστήματος, ύπαρξη κράτους δικαίου, προστασία περιουσίας, κλπ) είναι αναπόσπαστο τμήμα της οργάνωσης και της ανάπτυξης μίας οικονομίας. Επομένως, μεγέθη όπως η **διαφθορά**, οι **οικονομικοί θεσμοί**, το **Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν**, η **οικονομική ανάπτυξη** και το **δημόσιο χρέος** καταλήγουν αλληλένδετες μεταβλητές, οι οποίες πρέπει να μελετώνται παράλληλα.

Η διατριβή, συγκεκριμένα, αναπτύσσει μια θεωρία σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά του φαινομένου της διαφθοράς. Αναλύονται στη συνέχεια κάποιες πτυχές των οικονομικών θεσμών, κυρίως υπό το πρίσμα της επίπτωσής τους στη διαφθορά και στο δημόσιο χρέος. Επίσης, εξετάζονται σε θεωρητικό επίπεδο τα βασικά δημοσιονομικά μεγέθη μίας οικονομίας. Τέλος, μελετάται σε ποσοτικό επίπεδο η σχέση της διαφθοράς, του νομικού συστήματος και του Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος με το κρατικό χρέος.

2.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Έχουν αναπτυχθεί πολλές θεωρίες που συνδυάζουν τη **διαφθορά** με πληθώρα οικονομικών μεταβλητών. Κατ' αρχάς, υπάρχει μια αλληλεπίδραση μεταξύ της διαφθοράς και της φοροδιαφυγής. Συγκεκριμένα, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο της προθυμίας ενός ατόμου να συμμετάσχει σε παράνομη συμπεριφορά όταν η κυβέρνηση εμπλέκεται σε διαφθαρμένες πράξεις. Όταν ο επίσημος εκπρόσωπος και υπάλληλος του κράτους συμμετέχει σε συμπεριφορές διαφθοράς, τότε και ο πολίτης δείχνει τη τάση προς ανάλογες πράξεις κυρίως αναφορικά με την αποφυγή της φορολογίας. Ο Slemrod (2003) τονίζει ότι η φοροδιαφυγή επηρεάζεται από την αποστροφή των νοικοκυριών για παράνομη δραστηριότητα και από τις αντιλήψεις τους για το επίπεδο διαφθοράς της κυβέρνησης. Από την άλλη η φοροδιαφυγή, επηρεάζει τη διαφθορά, περιορίζοντας την ικανότητα της κυβέρνησης να αντλήσει κεφάλαια που μπορεί να κατευθύνει προς κερδοφόρες επενδύσεις.

Πολλές από τις προηγούμενες μελέτες για τη διαφθορά, επικεντρώνονται στην επίδραση που ασκεί το φαινόμενο στις ιδιωτικές επενδύσεις, κυρίως λόγω του κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας των επιχειρήσεων. Επίσης, οι Tanzi και Davoodi (1997) μελετούν τη σχέση της διαφθοράς με την υλοποίηση των σχεδίων για δημόσιες επενδύσεις. Καταλήγουν ότι η διαφθορά επιδρά ανασταλτικά και στις δημόσιες επενδύσεις, και ως εκ τούτου επηρεάζει αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη.

Η παρουσία της διαφθοράς επηρεάζει τον προσδιορισμό της δημοσιονομικής πολιτικής της χώρας. Συγκεκριμένα, οι φορολογικοί συντελεστές, οι δημόσιοι προϋπολογισμοί των επενδύσεων, και το δημόσιο χρέος καθορίζονται αφού η κυβέρνηση έχει λάβει υπόψη πώς οι επιλογές της θα επηρεάσουν τόσο τη διαφθορά όσο και τη φοροδιαφυγή. Όπως προτείνεται από Tanzi και Davoodi (1997), μπορεί να υπάρχει άμεση σύνδεση μεταξύ της διεφθαρμένης δραστηριότητας από την κυβέρνηση και τις διάφορες πτυχές της δημοσιονομικής πολιτικής της.

Η οικονομική ανάπτυξη, καθώς και βασικά δημοσιονομικά μεγέθη μίας χώρας επηρεάζονται και από άλλους παράγοντες, πέραν της διαφθοράς. Ο ρόλος των **θεσμών** για την προώθηση της **οικονομικής ανάπτυξης** στις αναπτυσσόμενες και αναδυόμενες οικονομίες έχει προκαλέσει έντονο βιβλιογραφικό ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια (World Bank 1993, 1997, Stiglitz 1998). Η λογοτεχνία επιδιώκει να καθορίσει το βαθμό στον οποίο η ποιότητα στους δημόσιους και ιδιωτικούς οικονομικούς θεσμούς, η συγκεκριμένη δομή της διακυβέρνησης, καθώς και η έκταση του κοινωνικού κεφαλαίου (ή η συμμετοχή στα κοινά) επηρεάζουν την ανάπτυξη. Τα στοιχεία από τις παγκόσμιες διαστρωματικές οικονομετρικές μελέτες είναι σημαντικά, διότι η σπανιότητα και αδυναμία συλλογής μακροοικονομικών και θεσμικών δεδομένων για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες οδηγεί σε ελλιπείς ερμηνείες της πολιτικής σε επίπεδο χώρας (Lal και Myint 1996). Αν δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι οι αδύναμοι πολιτικοί και οικονομικοί θεσμοί παρεμποδίζουν σημαντικά την ανάπτυξη, τότε δεν μπορούν να προταθούν και συγκεκριμένα μέτρα για τη χάραξη πολιτικής και την ενίσχυση των θεσμών

Οι οικονομικοί θεσμοί έχουν μελετηθεί κυρίως αναφορικά με την ποιότητα και τον τρόπο διαμόρφωσης του **νομικού πλαισίου**, καθώς και με την **προστασία που παρέχουν στους επενδυτές**. Για παράδειγμα, το εταιρικό δίκαιο (Shleifer και Vishny 1997) παίζει σημαντικό ρόλο στη νομική προστασία των επενδυτών κυρίως αναφορικά με την ύπαρξη εμπιστευτικών πληροφοριών εντός μίας επιχείρησης. Από αυτή την άποψη, το δίκαιο προάγει την οικονομική ανάπτυξη και προσφέρει ασφαλές περιβάλλον για τους επενδυτές. Εμπειρικά έχει τεκμηριωθεί (La Porta et al., 1997) ότι οι νομικοί κανόνες περί προστασίας των επενδυτών διαφέρουν συστηματικά μεταξύ των νομικών παραδόσεων ή ανάλογα με την προέλευση τους. Συγκεκριμένα, οι χώρες με κανόνες εθιμικού δικαίου (που προέρχονται από το αγγλικό δίκαιο) προσφέρουν μεγαλύτερη προστασία προς τους ξένους επενδυτές από τους νόμους του αστικού δικαίου (που προέρχονται από το ρωμαϊκό δίκαιο).

Επίσης, η βιβλιογραφία έχει καταλήξει ότι σε οικονομίες αστικού δικαίου υφίσταται και μεγαλύτερη κρατική ιδιοκτησία σε σχέση με το εθιμικό δίκαιο. Η ύπαρξη ισχυρότερης κρατικής ιδιοκτησίας και η συνεπακόλουθη ανάλογη νομοθετική ρύθμιση, σχετίζεται με ανεπιθύμητες επιπτώσεις στις αγορές, όπως τη μεγαλύτερη διαφθορά, μεγαλύτερη παραοικονομία, και αύξηση της ανεργίας. Άλλες έρευνες έχουν καταλήξει ότι το εθιμικό δίκαιο συνδέεται με χαμηλότερο φορμαλισμό των δικαστικών διαδικασιών και τη μεγαλύτερη ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας (La Porta et al. 2008) από το αστικό δίκαιο. Αυτοί οι δείκτες με τη σειρά τους οδηγούν σε καλύτερη εφαρμογή των συμβάσεων και μεγαλύτερη ασφάλεια της ιδιοκτησίας.

Οι La Porta et. al. (2008) καταλήγουν σε μία σειρά από συμπεράσματα. Αρχικά, επισημαίνουν ότι οι νομικοί κανόνες και κανονισμοί διαφέρουν συστηματικά σε όλες τις χώρες, και αυτές οι διαφορές μπορούν να μετρηθούν και να ποσοτικοποιηθούν. Δεύτερον, αυτές οι διαφορές στη μορφή και στο τρόπο οργάνωσης του κράτους δικαίου αντιστοιχούν σε διαφορετικές νομικές προελεύσεις. Τρίτον, η βασική κατηγοριοποίηση του δικαίου σε εθιμικό και αστικό, αντιστοιχεί σε μία διαφορετική αντίληψη – το μεν αστικό δίκαιο επικεντρώνεται στην εφαρμογή της πολιτικής το δε εθιμικό επικεντρώνεται στη στήριξη της αγοράς. Τέταρτον, μετρήθηκαν οι επιπτώσεις του τρόπου διαμόρφωσης του κράτους δικαίου στα οικονομικά και κοινωνικά δρώμενα.

Το συνολικό συμπέρασμα της εν λόγω έρευνας συνοψίζεται στο ότι ο οικονομικός κόσμος κατά το τελευταίο τέταρτο του αιώνα είχε μία ήρεμη και σταθερή πορεία, και έχει προχωρήσει σημαντικά προς τον καπιταλισμό και την φιλελευθεροποίηση των αγορών. Σε αυτό το περιβάλλον, η προσέγγιση του εθιμικού δικαίου για τον κοινωνικό έλεγχο της οικονομικής ζωής αποδίδει καλύτερα από το αστικό δίκαιο. Όσο η παγκόσμια οικονομία παραμένει χωρίς πόλεμο, μεγάλες οικονομικές κρίσεις, ή έκτακτες διαταραχές, το εθιμικό δίκαιο παραμένει καλύτερη μορφή οργάνωσης του κανονιστικού πλαισίου αναφορικά με την οικονομική ανάπτυξη.

Είναι προφανές ότι μεταβλητές, όπως οι οικονομικοί θεσμοί και το επίπεδο της διαφθοράς, καθορίζουν αφενός τη συμπεριφορά των κυβερνήσεων και τη δημοσιονομική τους πολιτική και αφετέρου θέτουν τις βάσεις για την

οικονομική ανάπτυξη ή ύφεση. Βασικό στοιχείο της δημοσιονομικής πολιτικής είναι και η αποτελεσματικότητα των εκάστοτε κυβερνήσεων αναφορικά με τα επίπεδα χρέους που αναλαμβάνουν. **Το κρατικό χρέος**, υπό αυτή τη άποψη, αποτελεί στοιχείο αξιολόγησης της κρατικής πολιτικής και επηρεάζεται από πληθώρα οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων.

Υπάρχει μια εκτενής βιβλιογραφία που εστιάζει στους παράγοντες που καθορίζουν το επίπεδο του δημόσιου χρέους. Οι Battaglini και Coate (2008) προσφέρουν μια πρόσφατη συμβολή και ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Εντοπίζουν τρεις γενικούς παράγοντες διαμόρφωσης του επιπέδου του δημόσιου χρέους. Η πρώτη εξήγηση δίνεται από τον Barro (1979). Ισχυρίζεται ότι για την αντιμετώπιση των εξωγενών κλυδωνισμών που ταλανίζουν είτε τα φορολογικά έσοδα ή την παραγωγικότητα των δημόσιων αγαθών, η κυβέρνηση μπορεί να θελήσει να εκδώσει χρέος προκειμένου να διατηρήσει τους φορολογικούς συντελεστές οριακά σταθερούς. Εμπειρική υποστήριξη στην εν λόγω άποψη δόθηκε στη συνέχεια ((Bizer και Durlauf (1990), και Roubini και Sachs (1989)), έρευνες οι οποίες παρείχαν το έναυσμα για περαιτέρω διερεύνηση των παραγόντων που προκαλούν αύξηση στο δημόσιο χρέος.

Μια δεύτερη εξήγηση για το δημόσιο χρέος προέρχεται από μια δυναμική θεωρία αναφορικά με τα κρατικά έσοδα (Velasco, 2000). Όταν οι δαπάνες της κεντρικής κυβέρνησης επηρεάζονται από τον κατακερματισμό των ομάδων συμφερόντων, τότε και το έλλειμμα χειροτερεύει. Συγκεκριμένα, στην εν λόγω μελέτη αναπτύσσεται ένα πολιτικό-οικονομικό μοντέλο της δημοσιονομικής πολιτικής, στο οποίο οι πόροι της κυβέρνησης είναι μια «κοινή ιδιοκτησία» των ομάδων συμφερόντων που μπορούν να χρηματοδοτήσουν τις δαπάνες για ίδιο όφελος. Αυτός ο τρόπος οργάνωσης έχει δυσάρεστες μακροοικονομικές επιπτώσεις. Οι μεταφορές κρατικών κεφαλαίων είναι υψηλότερες από ότι θα ήταν εάν υπήρχε κεντρικός σχεδιασμός των δαπανών. Τα δημοσιονομικά ελλείμματα προκύπτουν, ακόμη και όταν δεν υπάρχουν λόγοι για την διαχρονική εξομάλυνση των φορολογικών εσόδων, και το μακροπρόθεσμο δημόσιο χρέος τείνει να είναι υπερβολικά υψηλό.

Στο μοντέλο που μελετά η έρευνα των Ivanyna και Moutouras (2012), η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων, αυξάνει τις πιθανότητες για διαφθορά. Στη προηγούμενη έρευνα (Velasco, 2000) μια αύξηση του αριθμού των ομάδων συμφερόντων καθιστά τη λήψη αποφάσεων πιο κατακερματισμένη και επιδεινώνει την επίδραση στο μέγεθος των δαπανών. Στο μοντέλο αυτό, μια αύξηση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων μειώνει το μέγεθος του προϋπολογισμού που διαχειρίζεται κάποιος υπάλληλος ή υλοποιεί. Αυτό μειώνει και τον «πειρασμό» για διαφθορά και αποδυναμώνει την δυνατότητα επηρεασμού των δαπανών. Φυσικά υπάρχει και το κόστος για την αύξηση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων, με αποτέλεσμα να καθίσταται η λύση αυτή για την αντιμετώπιση της διαφθοράς ιδιαίτερα δαπανηρή. Επίσης, το μοντέλο αυτό υποστηρίζει πως υπάρχουν ισορροπίες στους ενδογενείς κύκλους του χρέους, όπου ανατροπές στη συσσώρευση του δημοσίου χρέους εμφανίζονται αυτόματα και επανειλημμένα.

Η ύπαρξη των ενδογενών κύκλων του χρέους σχετίζεται με μια τρίτη εξήγηση για το δημόσιο χρέος, που βασίζεται στην καθυστέρηση αντιμετώπισης διαταραχών που αυξάνουν τις δαπάνες ή μειώνουν τα φορολογικά έσοδα (Alesina και Drazen (2008)). Σε αυτή τη θεωρία μια οικονομία που πλήττεται αρνητικά από εξωγενείς μεταβλητές οδηγείται σε μία ασταθή δημοσιονομική πορεία. Οι καθυστερήσεις στην αντιμετώπιση της δημοσιονομικής αστάθειας προκύπτει από την πολιτική σύγκρουση ανάμεσα σε δύο ομάδες οι οποίες διαφωνούν για το πώς η κυβέρνηση θα πρέπει να ανταποκριθεί. Ένα «παιχνίδι φθοράς» ακολουθεί μέχρι η ασθενέστερη ομάδα να υποχωρήσει και να πραγματοποιηθεί οποιαδήποτε δημοσιονομική μεταρρύθμιση. Σε αυτή τη θεωρία, οι οικονομίες με ισχυρή εκτελεστική εξουσία ή με πλειοψηφικές ομάδες που ασκούν έντονη επιρροή, μπορούν να ανακάμψουν γρηγορότερα και να επηρεάσουν θετικά το δημόσιο χρέος.

Η προαναφερθείσα έρευνα των Ivanyna και Moutouras (2012) προσφέρει μια συμπληρωματική εξήγηση για τις περιόδους της συσσώρευσης χρεών που ακολουθούνται από περιόδους μεταρρύθμισης και δημοσιονομικής εξυγίανσης. Κύρια πρόβλεψη στο θέμα αυτό είναι ότι η χώρα με το ασθενέστερο σύστημα για την καταπολέμηση της διαφθοράς θα επηρεαστεί

από εντονότερες διακυμάνσεις του δημόσιου χρέους - μεγαλύτερη συσσώρευση του χρέους που ακολουθείται από μεγαλύτερη μείωση του χρέους.

Η τελική εξήγηση για το επίπεδο του δημόσιου χρέους στηρίζεται στην πολιτική αστάθεια και τη στρατηγική του ανταγωνισμού μεταξύ των πολιτικών κομμάτων. Το επιχείρημα αυτό βασίζεται στην ιδέα ότι το χρέος που εκδόθηκε σήμερα περιορίζει τις πολιτικές των μελλοντικών κυβερνήσεων. Στη βιβλιογραφία, τα πολιτικά κόμματα υποτίθεται ότι διαφέρουν είτε στις προτιμήσεις τους για το επίπεδο της δημόσιας κατανάλωσης (Persson και Svensson (1989)) είτε στη σύνθεσή της (Alesina και Tabellini (1990)). Με την πιθανότητα ότι το άλλο κόμμα θα αναλάβει τα καθήκοντά του στο μέλλον, η βέλτιστη επιλογή για το σημερινό κόμμα είναι περιορίσει τις επιλογές του αντιπάλου του με την έκδοση χρέους.

Το δημόσιο χρέος, όντως προκαλεί την σύνδεση των δημοσιονομικών πολιτικών μεταξύ κυβερνήσεων, γιατί όσο μεγαλύτερη είναι η μείωση του χρέους από την προηγούμενη κυβέρνηση, τόσο μικρότερη διακριτική ευχέρεια για δημόσιες επενδύσεις, και λιγότερη διαφθορά αντιμετωπίζει η σημερινή κυβέρνηση. Έτσι, η συμπεριφορά των προηγούμενων κυβερνήσεων περιορίζει τη συμπεριφορά της σημερινής κυβέρνησης, ακόμη και χωρίς την ύπαρξη στρατηγικών προθέσεων.

Από την ανωτέρω βιβλιογραφική ανασκόπηση διαπιστώθηκε η ευρύτερη διασύνδεση των βασικών μεταβλητών που εξετάζονται στη συγκεκριμένη μελέτη. Διαφθορά, οικονομικοί θεσμοί, οικονομική ανάπτυξη και δημόσιο χρέος έχουν άμεση αλληλεξάρτηση και συνδέονται μεταξύ τους σε διαχρονικό επίπεδο. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται όλοι οι παράγοντες χωριστά, προκειμένου στην πορεία της μελέτης να αναδειχθούν και να εξηγηθούν πληρέστερα οι σχέσεις αιτίου και αιτιατού που τους συνδέουν.

3.ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Η Διαφθορά ορίζεται ως η πώληση περιουσιακών στοιχείων του κράτους, από Κυβερνητικούς εκπροσώπους ή εντεταλμένους, με κίνητρο το προσωπικό όφελος. Το φαινόμενο της διαφθοράς κυμαίνεται από μία πράξη πληρωμής που αντίκειται στον νόμο έως μία οποιαδήποτε ενδημική δυσλειτουργία του πολιτικοοικονομικού συστήματος. Για παράδειγμα, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο να εισπράττονται διαφόρων ειδών δωροδοκίες, ως αντάλλαγμα για την εκχώρηση αδειών ή αγαθών του δημοσίου. Η διαφθορά είναι διεισδυτική και αναπτυσσόμενη σε παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχει στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και αποτελεί ένα μεγάλο ποσοστό επί του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος των χωρών.

Ωστόσο, η επιρροή της στην κοινωνία διαφέρει, ανάλογα με το είδος και το μέγεθος μιας χώρας αλλά και με το κοινωνικό της περιβάλλον, δηλαδή τα ήθη και τα έθιμα της καθώς και κάθε είδος κοινωνικών θεσμών που την απαρτίζουν. Επίσης, όλες οι μορφές κυβερνήσεων είναι ευαίσθητες στην διαφθορά. Ανάλογα με την θέση του δημοσίου λειτουργού που εμπλέκεται στην πράξη της διαφθοράς, αυτή μπορεί να διακρίνεται σε πολιτική και γραφειοκρατική. Η πολιτική διαφθορά λαμβάνει χώρα στα ανώτατα επίπεδα πολιτικών αρχών ενώ η γραφειοκρατική λαμβάνει χώρα κατά την φάση παροχής καθημερινών υπηρεσιών από την δημόσια διοίκηση.

Η διαφθορά ως φαινόμενο συναντάται τόσο στον δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Στον δημόσιο, η διαφθορά έγκειται στην κατάχρηση εξουσίας από άτομα που κατέχουν θέσεις εξουσίας, για προσωπικό όφελος. Στον ιδιωτικό τομέα, συναντάται σε περιπτώσεις, όπως η παραποίηση οικονομικών καταστάσεων, οι ψευδείς πληροφορίες σε μικρομετόχους και άλλα πολλά παραδείγματα. Ωστόσο η διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα δεν προσελκύει τόσο ενδιαφέρον όσο στον δημόσιο τομέα διότι αφενός στον ιδιωτικό τομέα ο ανταγωνισμός τιμωρεί κάθε είδους διαφθορά, και αφετέρου ο έλεγχος είναι πολύ πιο εντατικός σε όλα τα επίπεδα διοίκησης (Cheetal, Moene, 1999).

Ακόμα, η διαφθορά χωρίζεται σε διεθνή και εγχώρια. Η συχνότητα της διαφθοράς μπορεί να είναι σποραδική (χαμηλής συχνότητας) ή συστηματική (υψηλής συχνότητας) και αυτό έχει να κάνει τόσο με την φύση του ατόμου που διαπράττει την διεφθαρμένη πράξη αλλά και το περιβάλλον στο οποίο αφορά. Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα άτομα που διαπράττουν πράξεις διαφθοράς, δεν αποσκοπούν μόνο στην μεγιστοποίηση της χρησιμότητας τους, αλλά και στην μεγιστοποίηση της χρησιμότητας του κοινωνικού τους περιβάλλοντος (οικογένεια, φίλοι κ.τ.λ.).

Μερικά παραδείγματα διεφθαρμένων πεπραγμένων μπορεί να είναι:

- ✓ «Μίζα» από αναπτυξιακά προγράμματα ή πολυεθνικές εταιρίες
- ✓ Ανταποδόσεις για νομοθετική υποστήριξη
- ✓ Εκτροπή δημοσίων πόρων για ιδιωτική χρήση
- ✓ Παράβλεψη παράνομων δραστηριοτήτων ή παρέμβαση στην απόδοση δικαιοσύνης
- ✓ Νεποτισμός, ή συνήθης κλοπή
- ✓ Υπερτιμολόγηση
- ✓ Κατοχύρωση ανύπαρκτων έργων
- ✓ «Φούσκωμα» καταστάσεων μισθοδοσίας
- ✓ Απάτη κατά την αποτίμηση και την είσπραξη φόρων.

3.1 ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

3.1.1 ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ

Για οποιαδήποτε δωροδοκία απαιτούνται δύο μέλη. Σε αυτήν την πράξη προσφέρονται πόροι (χρήμα ή οποιασδήποτε μορφής φιλοδωρήματα), σε ανώτερους υπαλλήλους, ώστε να κάνουν κάτι για το οποίο ήδη πληρώνονται. Περιπτώσεις όπου προσφέρονται δωροδοκίες προκειμένου να παρακαμφθούν νόμοι ή κανόνες είναι, επίσης, αρκετά συχνές. Παραδείγματα δωροδοκιών είναι η δωροδοκία από ιδιοκτήτες εστιατορίων για αποφυγή υγειονομικού ελέγχου από αρμόδιους φορείς καθώς και η δωροδοκία για την

ευκολότερη απόκτηση του διπλώματος οδήγησης. Η δωροδοκία είναι ποινικό αδίκημα και τιμωρείται με έως επτά έτη φυλάκιση. Τα αποτελέσματα έρευνας για την δωροδοκία, παρατίθενται στον πίνακα 1.

3.1.2 ΧΡΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ο χρηματισμός είναι η αθέμιτη εκμετάλλευση ενός αξιώματος για προσπορισμό κερδών. Διαφέρει από την έννοια του «φιλοδωρήματος», το οποίο βασίζεται σε προσχήματα τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα το προσωπικό κέρδος και είναι δύσκολο να αποδειχθεί ότι πρόκειται για αθέμιτο κέρδος. Ωστόσο, σύμφωνα με την έννοια του χρηματισμού, ο ανώτερος υπάλληλος κερδίζει κάποιο αγαθό αξίας κατά την διάρκεια της εργασίας του. Παράδειγμα χρηματισμού είναι το γνωστό σε όλους, «φακελάκι», καθώς και ο χρηματισμός τελωνειακών υπαλλήλων.

3.1.3 ΝΕΠΟΤΙΣΜΟΣ

Άλλο ένα "ευγενές" χόμπι της αστικής τάξης. Μη έχοντας ιδιόκτητη περιουσία να παραχωρήσουν στους φυσικούς τους διαδόχους, κάνουν το ίδιο ακριβώς πράγμα με τις κρατικές θέσεις. Αυτό είναι ο νεποτισμός. Η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που δίνει σε κάποιον αστό η θέση που κατέχει, για να εξασφαλίσει σε συγγενείς και φίλους αξιώματα, δημόσιες θέσεις. Με την ευνοιοκρατία και τον νεποτισμό καταργείται κάθε έννοια αξιοκρατίας. Ο νεποτισμός είναι η απεχθέστερη μορφή διαφθοράς. Είναι η διαφθορά σε "είδος".

3.1.4 ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΠΕΛΑΤΩΝ

Η προτίμηση πελατών αναφέρεται σε αυτούς που υποστηρίζονται, παραδείγματος χάριν με την κυβερνητική απασχόληση. Αυτό μπορεί να είναι νόμιμο, όπως παραδείγματος χάριν όταν αλλάζει μια πρόσφατα εκλεγμένη κυβέρνηση τους κορυφαίους ανώτερους υπαλλήλους στη διοίκηση,

προκειμένου να εφαρμοστεί αποτελεσματικότερα η πολιτική της. Αυτό, όμως μπορεί να θεωρηθεί ως διαφθορά, εάν αναρμόδια πρόσωπα επιλέγονται πριν από ικανότερα ως πληρωμή για την υποστήριξη του καθεστώτος.

3.1.5 ΕΚΒΙΑΣΜΟΣ

Ενώ οι δωροδοκίες απαιτούνται προκειμένου να γίνει κάτι, ο χρηματισμός απαιτείται από τους διεφθαρμένους ανώτερους υπαλλήλους, που ειδάλλως απειλούν να κάνουν παράνομη χρήση της κρατικής δύναμης προκειμένου να επιβληθεί ζημιά. Αυτό είναι παρόμοιο και ισάξιο νομικά με τον εκβιασμό από τις οργανωμένες ομάδες εγκλήματος.

3.1.6 ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ

Η πλαστογραφία είναι ολοκληρωτική κλοπή των εμπιστευμένων κεφαλαίων.

3.2 ΔΙΑΦΘΟΡΑ , ΜΙΑ ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ

Η διαφθορά λειτουργεί επεκτατικά, δεν έχει σύνορα, και όλα τα μέλη της κοινωνίας μπορούν να συμβάλλουν στην εξάπλωση της. Παρακάτω θα αναλύσουμε ορισμένους παράγοντες που ασκούν επιρροή στην εξάπλωση της.

3.3 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία η επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος είναι το κυρίαρχο κριτήριο που όταν επιδιώκεται μέσα σε μια ανταγωνιστική αγορά καταλήγουμε σε μια ισορροπία όπου πραγματοποιείται αυτό που θέλει η κοινωνία ως σύνολο. Σύμφωνα με την ίδια θεωρία, στις συναλλαγές τις αγοράς υποτίθεται ότι δεν γίνεται τίποτα παράνομο. Αλλά αυτό ισχύει μόνο στη θεωρία. Υπάρχουν μονοπωλιακές καταστάσεις και παράνομα μέσα. Το να

τις χρησιμοποιήσει κανείς για παράνομο κέρδος εξαρτάται από το αν το ατομικό όφελος ή η πραγμάτωσή του είναι μεγαλύτερα από το κόστος. Η αναφορά στην πραγμάτωση ή την επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος γίνεται εύστοχα από την επιστημονική κοινότητα, η οποία υποστηρίζει ότι η συμπεριφορά μας καθορίζεται και από άλλους παράγοντες πέρα από το ατομικό συμφέρον ή την ευημερία όπως εκφράζεται από την μεγιστοποίησή του. Τέτοιοι παράγοντες είναι:

- ✓ Ηθικής τάξης, ταξικής συνείδησης, υποχρέωσης, συμπάθειας, άλλες κοινωνικές αλληλεξαρτήσεις κ.λπ. και
- ✓ Ψυχικής κατάστασης ή η προσαρμογής στις υπάρχουσες συνθήκες.

Επίσης, σύμφωνα με την βιβλιογραφία οι άνθρωποι καταφεύγουν σε πράξεις διαφθοράς παρακινούμενοι από πολλές καταστάσεις όπως απληστία (για χρήμα, εξουσία κλπ), από ανάγκη (πληρωμή χρεών, διατήρηση μισθού), από αγάπη (για το φίλο, το συγγενή, τον συντοπίτη), από μίσος (για την κυβέρνηση, τον διευθυντή κλπ), από φόβο (των συναδέλφων, του συνδικάτου, των εγκληματιών).

Επομένως, το βασικό αίτιο της διαφθοράς είναι η επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος και των πραγμάτων που εκτιμούμε περισσότερο. Έτσι η κατοχή θέσης με μονοπωλιακή δύναμη, με δεδομένους τους παραπάνω παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές μας, μπορεί να οδηγήσει σε μια ξέφρενη επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος και των πραγμάτων που εκτιμάμε που φτάνει στην απληστία.

Ωστόσο, το βασικό ερώτημα που τίθεται είναι για ποιο λόγο παρατηρούνται διαφορές στα επίπεδα της διαφθοράς ανάμεσα σε κράτη. Προφανώς, στοιχεία όπως ο τρόπος οργάνωσης και εκπαίδευσης, το νομικό πλαίσιο, η κουλτούρα, αποτελούν προσδιοριστικούς παράγοντες της διαφθοράς. Το γεγονός ότι ένας υπάλληλος αποφασίζει να ενεργήσει υπό το καθεστώς διαφθοράς προκύπτει από την σύγκριση του κόστους που μπορεί να έχει μία τέτοια πράξη με το πιθανό όφελος που θα αποκομίσει. Πολιτικοί επιστήμονες και οικονομολόγοι έχουν προτείνει μια πληθώρα από οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά χωρών που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το αναμενόμενο

κόστος, τα οφέλη, ή και τα δύο, από την διάπραξη μίας διεφθαρμένης συμπεριφοράς.

Το πιο προφανές κόστος είναι ο κίνδυνος να γίνει αντιληπτή η μεμπτή συμπεριφορά και να τιμωρηθεί ο υπάλληλος. Η πιθανότητα αυτή εξαρτάται άμεσα από την αποτελεσματικότητα του νομικού συστήματος της χώρας. Όπως αναφέρθηκε και στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, τα νομικά συστήματα διαφέρουν μεταξύ τους ως προς την προστασία που παρέχουν στους επενδυτές και τη δυνατότητα που τους προσφέρεται να προσφύγουν στη δικαιοσύνη όταν βλάπτονται από πράξεις διαφθοράς. Το εθιμικό δίκαιο παραδοσιακά προσφέρει μεγαλύτερη προστασία στους επενδυτές σε σύγκριση με το αστικό δίκαιο. Το εθιμικό δίκαιο που έχει τις ρίζες του στο Αγγλικό Κράτος αναπτύχθηκε με σκοπό να προστατέψει το κοινοβούλιο και τους κατόχους περιουσίας σε σχέση με το αστικό δίκαιο το οποίο διαμορφώθηκε ως ένα εργαλείο κρατικής υποστήριξης και ελέγχου της αγοράς (La Porta et al 1999).

Επίσης, τα νομικά συστήματα δεν διαφέρουν μόνο ως προς την αρχική πρόθεση των νόμων, αλλά και ως προς τις προσδοκίες που υπήρχαν καθώς και τον τρόπο επιβολής τους. Η **«νομική κουλτούρα»** είναι οι αντιλήψεις του κοινωνικού συνόλου για το δίκαιο και τη σημασία επιβολής του για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Στη Βρετανία και σε ορισμένες από τις αποικίες της, οι μελετητές έχουν ιστορικά παρατηρήσει μία έμμονη εστίαση στις διαδικασίες. Σύμφωνα με τα λόγια του Eckstein, «Οι Βρετανοί συμπεριφέρονται σαν ιδεολόγοι σε σχέση με τους κανόνες και σαν πραγματιστές σε σχέση με τις πολιτικές. Οι διαδικασίες για αυτούς, δεν είναι απλώς οι διαδικασίες, αλλά ιερές τελετουργίες" (Eckstein 1966, p.265). Αντιθέτως, σε πολλές άλλες κοινωνίες υπερισχύουν άλλες αντιλήψεις και κυρίως ο σεβασμός για την ιεραρχία. Υπό αυτή τη σκοπιά, σε χώρες εθιμικού δικαίου η προθυμία των δικαστών να ακολουθήσουν τις διαδικασίες, ακόμη και όταν τα αποτελέσματα έβλαπταν την ιεραρχία οδηγούσαν στην πάταξη φαινομένων διαφθοράς διαχρονικά.

Εκτός από το κράτος δικαίου και την συνεπακόλουθη «νομική κουλτούρα» των χωρών, η επιρροή της θρησκείας είναι έντονη σε φαινόμενα διαφθοράς.

Επίσης, το πολιτικό σύστημα μπορεί να αποτελέσει επεξηγηματικό παράγοντα της διαφθοράς. Σε οικονομίες με δημοκρατικό πολίτευμα και πολιτική ελευθερία, δημιουργείται σε συγκεκριμένες ομάδες δημοσίου συμφέροντος και δημοσιογράφους η υποχρέωση να ελέγχουν και να κοινοποιούν περιπτώσεις καταχρηστικής συμπεριφοράς. Η μεγαλύτερη συμμετοχή αυτών των ομάδων μπορεί να οδηγήσει σε στενότερο έλεγχο και σε πάταξη φαινομένων διαφθοράς. Εκτός από την προφανή επίδραση της δημοκρατίας (Lipset 1960), η οικονομική ανάπτυξη βελτιώνει τα επίπεδα εκπαίδευσης και μειώνει τη τάση προσφυγής σε παράνομες δραστηριότητες.

Επίσης, ζητήματα όπως η αυστηρότητα των ποινών, το μισθολογικό επίπεδο των δημοσίων υπαλλήλων, διάρθρωση του δημόσιου τομέα αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την εκδήλωση φαινομένων διαφθοράς. Παρακάτω, γίνεται μία προσπάθεια καταγραφής και συνοπτικής παρουσίασης των βασικών αιτιών που οδηγούν μία οικονομία σε διαφθορά.

3.3.1 ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΣ

Ο έντονος κρατικός παρεμβατισμός σε συνδυασμό με την μειωμένη επενδυτική ελευθερία, δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για να αναπτυχθούν πολιτικές διαφθοράς. Η γραφειοκρατία κατευνάζει κάθε προσπάθεια για ιδιωτική δραστηριότητα, με αποτέλεσμα να γίνονται ακριβότερες λόγω πιθανών παράνομων αμοιβών. Χαρακτηριστικά αναφέρεται, ότι σε χώρες όπως η Μοζαμβίκη, απαιτούνται 19 διαδικασίες και με ένα υψηλό αντίτιμο για την έναρξη μιας νέας επιχείρησης (Shleifer et al, 2002).

Από την άλλη πλευρά, η ολοκληρωτική έλλειψη κρατικού παρεμβατισμού, κάνει δυσδιάκριτα τα όρια των γενικών συμφερόντων, με αποτέλεσμα να βρίσκεται ευκαιρία να γεννηθεί η διαφθορά (Barro, 1979).

3.3.2 ΘΕΣΜΟΙ - ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Η ποιότητα του νομικού συστήματος εξαρτάται άμεσα από το πολιτικό καθεστώς σε μία χώρα. Αρκετές φορές τα δύο αυτά συστήματα κινούνται παράλληλα, με αποτέλεσμα να ευνοούνται οι έχοντες εξουσία. Το σύστημα γίνεται πελατειακό και η διαφθορά ενισχύεται. Είναι πολλές οι περιπτώσεις, όπου εγκληματικές ενέργειες ατόμων με εξουσία, καλύπτονται από το δικαστικό-νομικό σύστημα και για αυτό ποτέ δεν προλαβαίνουν να δημοσιοποιηθούν. Αν όμως οι θεσμοί του συστήματος λειτουργούσαν αμερόληπτα και ανεξάρτητα, τότε ο έλεγχος και η αυστηρότητα θα επικρατούσαν, με αποτέλεσμα την μειωμένη δράση πράξεων διαφθοράς. Οι αυστηρές ποινές θα αποτελούσαν αντικίνητρο και η ομαλή λειτουργία του δικαστικού σώματος, δίχως κυβερνητικούς παρεμβατισμούς, θα αποτελούσε τροχοπέδη για τους παραβαίνοντες. Δυστυχώς, συμβαίνει το αντίθετο, και κάθε φορά που αλλάζει η κυβέρνηση, ταυτόχρονα αλλάζουν και οι ανώτεροι υπάλληλοι του δικαστικού σώματος, προκειμένου να λειτουργήσουν προς το συμφέρον του κυβερνώντος κόμματος. Με λίγα λόγια η προστασία της ιδιωτικής περιουσίας εξαρτάται από το νομικό πλαίσιο μιας χώρας καθώς και η δυνατότητα προσφυγής τους στις αρμόδιες δικαστικές αρχές.

3.3.3 ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Πολιτικό σύστημα είναι το σύνολο των κανόνων και θεσμών που ορίζουν πως λειτουργεί μια πολιτεία. Το πολιτικό σύστημα καθορίζει διάφορες πτυχές της σχέσης πολίτη – κρατικών θεσμών:

- τις βασικές ελευθερίες και δικαιώματα του πολίτη,
- τον τρόπο διακυβέρνησης, τα είδη και τις μορφές των κρατικών εξουσιών,
- τον τρόπο επιλογής των κυβερνώντων και εκπροσώπων,
- τις υποχρεώσεις του κράτους απέναντι στον πολίτη,
- τις βασικές υποχρεώσεις του πολίτη απέναντι στο κράτος και τους άλλους πολίτες.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει μια διάκριση μεταξύ των νομικών και οικονομικών και πολιτιστικών συστημάτων σε σχέση με το πολιτικό. Παρόλο

που το πολιτικό σύστημα, καθορίζει την σχέση πολιτών και θεσμών, και περιλαμβάνει στοιχεία των παραπάνω συστημάτων, δεν ταυτίζεται απόλυτα και είναι δυνατό ένα σύστημα να λειτουργεί αυθύπαρκτα.

Νομοθετικό Σύστημα: Η νομοθετική λειτουργία αποτελεί μέρος του πολιτικού συστήματος. Στην ιστορία των λαών όμως υπάρχουν περιπτώσεις όπου επιβλήθηκε σώμα νόμων που οργάνωναν και καθόριζαν τη ζωή των πολιτών χωρίς όμως να αποτελούν ολοκληρωμένο πολιτικό σύστημα διότι δεν όριζαν εκτενώς τον τρόπο άσκησης της εξουσίας.

Οικονομικό Σύστημα: Οικονομικό σύστημα είναι το σύνολο των οικονομικών κανόνων που ρυθμίζουν την παραγωγή και διανομή των αγαθών και υπηρεσιών. Έτσι ο καπιταλισμός (το οικονομικό σύστημα που υποστηρίζει τη διαχείριση της παραγωγής και των κεφαλαίων από την ιδιωτική πρωτοβουλία και τον καθορισμό των συναλλαγών βάσει της ελεύθερης αγοράς) είναι ένα οικονομικό σύστημα το οποίο όμως μπορεί να εφαρμόζεται σε διάφορα πολιτεύματα.

Πολιτιστικό σύστημα: Ο τοπικός πολιτισμός (εθιμικές παραδόσεις, θρησκεία) μπορεί να λειτουργεί αυθύπαρκτα ή να επηρεάζει τα πολιτικά συστήματα ενώ σε ακραίες περιπτώσεις μπορεί να είναι καθοριστικός για το πολιτικό σύστημα.

Από τα παραπάνω, εύκολα συμπεραίνει κανείς πως όσο μεγαλύτερος είναι ο όγκος ενός συστήματος, τόσο εντονότερη θα είναι η ανάγκη να παρακαμφθούν διαδικασίες, ώστε να εξυπηρετηθεί ο πολίτης. Αυτό αντίστοιχα, δίνει σε έναν ανώτερο υπάλληλο την δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών, το οποίο έχει ως συνέπεια, να δημιουργούνται άτυπες συνεργασίες πολιτών - υπαλλήλων, με σκοπό να προσπεράσουν κάθε γραφειοκρατικό εμπόδιο. Αυτό όμως, κάνει τους πολίτες να δίνουν κάποιο αντάλλαγμα, κάτι το παράτυπο. Όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος μιας οικονομίας και διαδικασιών, τόσο μεγαλύτερη είναι η ανάπτυξη της διαφθοράς (Treisman, D.,2000). Τέλος, όσο πιο πολύπλοκο είναι ένα κράτος, τόσο μεγαλύτερη είναι η αδυναμία λειτουργίας του νομικού συστήματος, αφού η

δυσκαμψία του είναι βασικό συστατικό του στοιχείο, με αποτέλεσμα η εξάπλωση της διαφθοράς να είναι δεδομένη.

3.3.4 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Η ύπαρξη πολιτικής σταθερότητας συμβάλλει καταλυτικά στην καταπολέμηση της διαφθοράς θεσπίζοντας κανόνες, ελεγκτικούς μηχανισμούς και δομές προστασίας του γενικού συμφέροντος. Η έλλειψη πολιτικής σταθερότητας, ενισχύει τα κίνητρα για πράξεις διαφθοράς (Treisman, D., 2000).

3.3.5 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Βασικό ρόλο στην επίπεδο διαφθοράς μίας χώρας, έχει η διάρθρωση του δημοσίου τομέα, η εξουσία και οι αρμοδιότητες των υπαλλήλων καθώς και ο αριθμός των υπαλλήλων ανά υπηρεσία. Όταν ένας υπάλληλος, έχει μεγάλη εξουσία, τότε μπορεί να οργανώσει, μόνος ή με συνεργάτες, διαδικασίες που θα ωφελήσουν τον ίδιο. Το παράδειγμα που ακολουθεί είναι ενδεικτικό για τα προαναφερθέντα. Έστω ότι το αγαθό είναι το δίπλωμα οδήγησης και ο υπάλληλος που εξυπηρετεί είναι ένας. Σε αυτήν την περίπτωση, δηλαδή του μονοπωλίου, ο υπάλληλος έχει την δυνατότητα να ενεργεί αυτοβούλως και καταχρηστικά. Εφόσον γνωρίζει ότι το κοινό θα απευθυνθεί σε αυτόν για να εξυπηρετηθεί, αυτόματα αυτός έχει την δυνατότητα να μειώσει τον αριθμό των διπλωμάτων που μπορεί να δώσει, με σκοπό να αναγκάσει τους πολίτες να τον δωροδοκήσουν ώστε να πραγματοποιήσει την συναλλαγή ταχύτερα. Σε αυτή την περίπτωση ο υπάλληλος μεγιστοποιεί τα έσοδα του, θέτοντας το οριακό του έσοδο ίσο με το οριακό του κόστος, όμως στην συγκεκριμένη περίπτωση ο υπάλληλος δεν έχει κάποιο κόστος αφού τα έξοδα για το δίπλωμα καλύπτονται από τον δημόσιο τομέα (Stigler, 1964).

Αντιθέτως, στην περίπτωση παροχής της υπηρεσίας από περισσότερους υπαλλήλους, οι πολίτες μπορούν να απευθυνθούν σε οποιονδήποτε υπάλληλο. Έτσι, στην περίπτωση που ο πολίτης αντιληφθεί ότι ένας υπάλληλος σκοπεύει να ζητήσει δωροδοκία, ο πολίτης θα επιλέξει να

εξυπηρετηθεί από αλλού. Στην περίπτωση αυτή, η αγορά κινείται ανταγωνιστικά και με βάση τον νόμο αγοράς-ζήτησης, ο πολίτης έχει περισσότερες επιλογές.

Επίσης, χρήσιμο θα είναι να αναλυθεί ένα παράδειγμα, στο οποίο συμμετέχουν περισσότερες από μία υπηρεσίες. Παράδειγμα θα μπορούσε να θεωρηθεί η έναρξη μιας νέας εταιρείας. Σε αυτήν την περίπτωση χρειάζεται η συμβολή της εφορίας, ΙΚΑ, υγειονομικού, ΔΕΗ και άλλες. Πρώτον, υπάρχει η περίπτωση η κάθε υπηρεσία να ζητήσει δωροδοκία για την δική της υπηρεσία μεγιστοποιώντας τα δικά της οφέλη, κάνοντας το κόστος έναρξης της εταιρείας απαγορευτικό. Δεύτερον και συνηθέστερα, οι υπηρεσίες μπορεί να είναι εναρμονισμένες, και η δωροδοκία να λαμβάνεται στο αρχικό στάδιο των διαδικασιών και στην συνέχεια να μοιράζεται στην εκάστοτε υπηρεσία. Αυτό το φαινόμενο είναι πολύ δύσκολο να αντιμετωπιστεί, καθώς οι συμμετέχοντες στην πράξη διαφθοράς είναι περισσότεροι .

Τέλος, σε κρατικό επίπεδο δαπανών, δίνεται ένα παράδειγμα διαφθοράς όσον αφορά στην αγορά αμυντικών συστημάτων. Σε χώρες όπως η Ινδία και η Αφρική, παρατηρείται το φαινόμενο οι υπάλληλοι του κράτους να εμποδίζουν την εισαγωγή συστημάτων, αν δεν λάβουν κάποιο χρηματικό έπαθλο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, οι διαδικασίες να καθίστανται εξαιρετικά χρονοβόρες και οι οικονομικές προσφορές να απορρίπτονται. Το παραπάνω συμβαίνει διότι, προϊόντα γνωστά στην αγορά, έχουν γνωστές τιμές, με αποτέλεσμα τα ποσά δωροδοκιών να είναι δύσκολο να καλυφθούν από κυβερνητικούς. Έτσι, οι υπάλληλοι καταφεύγουν σε λύσεις ακριβές, με πολύ καινοτόμα προϊόντα, έτσι ώστε να μπορεί να δικαιολογηθεί μία δωροδοκία. Τελικά όμως, δεν υπάρχει σχετική τεχνογνωσία με αποτέλεσμα, τα συστήματα να παραμένουν αχρησιμοποίητα και οι ίδιοι υπάλληλοι να προβαίνουν σε νέες αγορές.

3.3.6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο βαθμός εκπαίδευσης και πνευματικής καλλιέργειας των πολιτών, κινείται αντιστρόφως ανάλογα με την υιοθέτηση ή μη της διαφθοράς (Glaeser, E et al., 2004). Οι μορφωμένοι άνθρωποι έχουν την ικανότητα να αντιληφθούν ευκολότερα, πράξεις που συνιστούν διαφθορά, να τις αποφύγουν αλλά και να τις καταγγείλουν (Lipset, 1960). Αυτό όμως δεν είναι απόλυτο, καθώς τα εκπαιδευτικά συστήματα δεν είναι αυτόνομα, αλλά επηρεάζονται άμεσα από το πολιτικό σύστημα το οποίο ορίζει τις μεθόδους και τα μέσα διδασκαλίας. Ακόμη η κουλτούρα ενός κράτους παίζει σημαντικό ρόλο στην διαπαιδαγώγηση των πολιτών. Σε πολύ φτωχές χώρες όπως η Ινδία, τα παιδιά, βιωματικά, μαθαίνουν από μικρά να κινούνται μέσω συστημάτων ελεγχόμενης διαφθοράς και η μόρφωση παίζει δευτερεύοντα ρόλο, αφού τελικά τα βοηθάει να αναπτύσσονται παράλληλα με την διαφθορά.

3.3.7 ΜΙΣΘΟΙ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

Οι απολαβές των κρατικών υπαλλήλων, μπορούν να δρουν καταλυτικά ή μη, στην εξάπλωση της διαφθοράς ενός κράτους. Στην περίπτωση που οι αμοιβές τους είναι χαμηλές, υπάρχει η πιθανότητα να επιδιώξουν την αύξηση του προσωπικού εισοδήματός του, μέσω πράξεων διαφθοράς. Στην αντίθετη περίπτωση, αν τα εισοδήματα είναι ικανοποιητικά, τότε οι υπάλληλοι, δεν θα έχουν ισχυρό κίνητρο για να πράξουν παράτυπα (Treisman, D., 2000).

3.3.8 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Η αναπτυξιακή υστέρηση που εμφανίζεται σε ορισμένα κράτη, είναι ένας σπουδαίος παράγοντας, ο οποίος σε συνδυασμό με την έλλειψη ελεγκτικών μηχανισμών, αυξάνει την διαφθορά. Γενικότερα, η έλλειψη διαδικασιών συνεχούς καταγραφής δεδομένων και γενικών συναλλαγών, δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για την ελεύθερη πρωτοβουλία, χωρίς όμως δομές και κοινωνικό προσανατολισμό, παρά μόνο την επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος. Έτσι, με την εισαγωγή και ανάπτυξη ενός συστήματος

ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, θα περιοριστεί η ατομική παρέμβαση, λειτουργώντας καταλυτικά στην εξάπλωση του φαινομένου της διαφθοράς.

3.3.9 ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Ένας τελευταίος παράγοντας που επηρεάζει τις πράξεις Διαφθοράς στα Κράτη είναι η Θρησκεία (Treisman D., 2000). Αυτό μπορεί να συμβαίνει με διάφορους τρόπους. Αρχικά, η κάθε Θρησκεία αποδέχεται και υιοθετεί διαφορετικά την λογική της ιεραρχίας στην Κοινωνία. Για παράδειγμα σε Θρησκείες όπως ο Χριστιανισμός, η ιεραρχία είναι κάτι που λαμβάνεται υπόψη. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, οι πιστοί να ασπάζονται τις αρχές της Θρησκείας του και να σέβονται ιδιαίτερα την ιεραρχία στην κοινωνία και τον Δημόσιο Τομέα με όλα τα παρακλάδια του. Έτσι σε αυτήν την περίπτωση, οι δημόσιοι λειτουργοί μπορούν να εμπλέκονται σε πράξεις Διαφθοράς, χωρίς κανένα φόβο ελέγχου από το κοινωνικό σύνολο. Αντιθέτως σε Θρησκείες όπως ο Προτεσταντισμός, όπου δεν δίνεται τόση σημασία στην ιεραρχία, οι πολίτες είναι περισσότερο ευερέθιστοι σε πράξεις Διαφθοράς και τις κατακρίνουν. Το γεγονός αυτό δρα καταλυτικά στην ανάπτυξη της Διαφθοράς. Επίσης, η βαρύτητα που δίνεται σε Δεσμούς όπως η Οικογένεια, ποικίλει από Θρησκεία σε Θρησκεία. Παραδείγματος χάρη, ο Προτεσταντισμός, είναι μία Θρησκεία που δεν δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα σε τέτοιους θεσμούς με αποτέλεσμα να μην ενισχύονται πράξεις Νεποτισμού που υπάρχουν σε Θρησκείες που στηρίζουν αυτούς τους θεσμούς και την Κυβερνητική Εξουσία.

3.3.10 ΠΟΡΟΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Όσο πιο εύπορο είναι ένα κράτος, τόσο πιο επιρρεπείς είναι οι πολίτες που διαχειρίζονται τους πόρους αυτού (Treisman, D., 2000). Αν για παράδειγμα μία χώρα είναι πλούσια σε γαιάνθρακες, ορυκτά ή ακόμα και πετρέλαιο, τότε οι δημόσιοι υπάλληλοι που διαχειρίζονται τους πόρους αυτούς, θα έχουν μεγάλη τάση προς την διαφθορά. Σε περιπτώσεις φυσικού πλούτου κρατών, ιδιωτικές επιχειρήσεις προσεγγίζουν αυτούς τους ανθρώπους προκειμένου να

συνάψουν εμπορικές συμφωνίες, δίνοντας ανταλλάγματα, ώστε να υπερέχουν έναντι άλλων ιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις στοχεύουν στην αύξηση του κύκλου εργασιών και του κέρδους τους, και αντίστοιχα, οι δημόσιοι υπάλληλοι (διαχειριστές), επιδιώκουν την αύξηση του εισοδήματός τους, μέσω των προαναφερθέντων ανταλλαγμάτων.

Σημαντικό ρολό όμως στην διανομή των πόρων παίζουν τα συνδικάτα (Acemoglu, D et al., 2005). Τα συνδικάτα είναι οργανώσεις πολιτών με οικονομικά κίνητρα, συνήθως του ίδιου κλάδου, οι οποίοι ενώνονται με σκοπό να λειτουργήσουν σαν ένας οργανισμός που θα έχει μεγάλη δύναμη και θα εξυπηρετήσει τα συμφέροντα των μελών του. Αυτή η ένωση καταφέρνει να τους δώσει τόσο την δύναμη, όσο και την εξουσία, να μπορούν να επηρεάζουν την κυβέρνηση με στόχο να ευνοηθούν όσον αφορά την διανομή των πόρων. Όσο πιο οικονομικά δυνατό είναι ένα συνδικάτο και παράλληλα οι ενέργειες του μπορούν να πλήττουν το κοινωνικό σύνολο, τόσο πιο μεγάλη επιρροή θα έχει σε πολλούς τομείς. Αφού λοιπόν τα συνδικάτα έχουν την δυνατότητα να επηρεάζουν τις πολιτικές αποφάσεις για την διανομή των πόρων στο παρόν και παράλληλα τις αναπτυξιακές προοπτικές στο μέλλον, συναγωνίζονται το ένα το άλλο με σκοπό την κατοχύρωση της πιο πλεονασματικής θέσης των μελών τους στην κοινωνία. Αυτός ο συναγωνισμός των συνδικάτων, προκαλεί τις μεταξύ τους συγκρούσεις, καθώς οι πόροι ενός κράτους είναι περιορισμένοι.

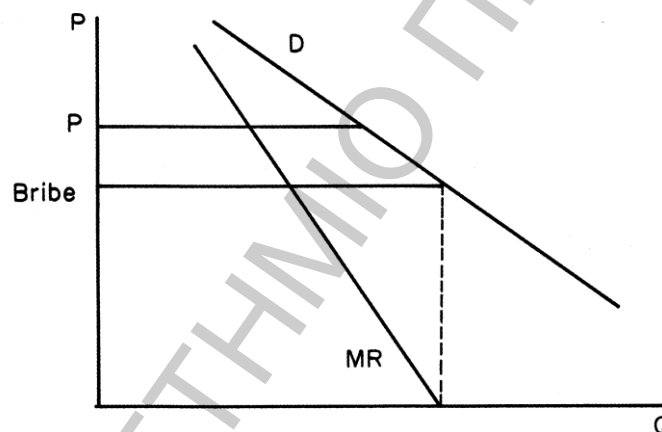
3.4 ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΝΙΣΤΟΥΝ ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΝΟΜΙΜΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Κάθε πολίτης επιλέγει την επαγγελματική καριέρα που θέλει η οποία συνεπάγεται και κάποια νόμιμα έσοδα (μισθός). Το ίδιο ισχύει και για τα άτομα που έχουν παράλληλη ενασχόληση με πράξεις που συνιστούν διαφθορά. Τα ίδια λοιπόν άτομα, που έχουν τις παραπάνω ενασχολήσεις, αποφασίζουν σε ποιο επίπεδο θα ισορροπήσουν, έτσι ώστε να μεγιστοποιούν το εισόδημα τους (Acemoglu, D., 2003). Το εισόδημα ισορροπίας, εξαρτάται από το

κόστος των υπηρεσιών, από τον νόμιμο μισθό των υπαλλήλων (όσο μικρότερος, τόσο πιο επιρρεπείς οι υπάλληλοι για διαφθορά).

3.5 ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΚΑΙ Η ΤΙΜΗ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

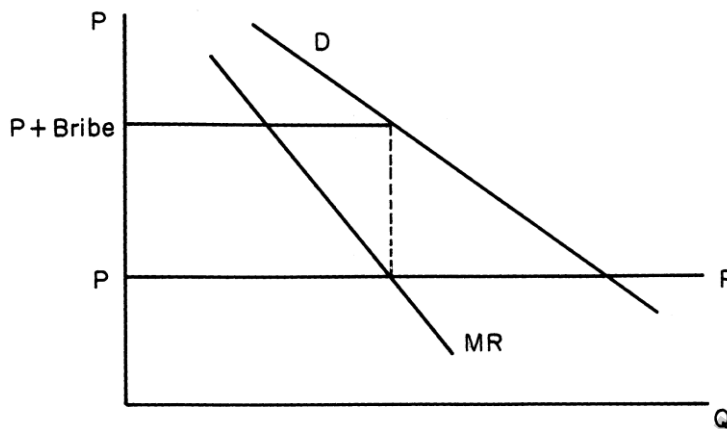
Στις περιπτώσεις όπου σε μία συναλλαγή εμπλέκεται πράξη Διαφθοράς, το κόστος του προϊόντος ή υπηρεσίας είναι αυξημένο. Σύμφωνα με τους Andrei Shleifer & Robert W. Vishny, εξετάζονται δύο περιπτώσεις (σχήματα) για την τεκμηρίωση του παραπάνω. Η πρώτη περίπτωση αφορά στην παροχή της υπηρεσίας ή προϊόντος ,μέσω της λεγόμενης «μαύρης αγοράς»

Διάγραμμα 1

Στην περίπτωση αυτή, παρατηρούμε ότι το επίπεδο ισορροπίας βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο, γεγονός που έχει να κάνει, με το κίνητρο που δίνει ο πωλητής στον αγοραστή, ώστε να το αγοράσει. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, την μειωμένη εισπραξη φόρων για το κράτος, κάτι το οποίο θα επιβαρύνει το κοινωνικό σύνολο. Ακόμα, σε περίπτωση που το προϊόν είναι προϊόν κλοπής, θα αυξηθεί το οριακό κόστος παραγωγής των υπολοίπων προϊόντων, αφού η απώλεια του κλεμμένου προϊόντος θα υπάρχει σαν κόστος για την εταιρεία που το δημιουργεί. Σε αυτές τις περιπτώσεις, πώληση του αγαθού αποκρύπτεται, ο πωλητής εισπράττει το ποσό της μίζας και το οριακό κόστος αυτού του αγαθού είναι μηδέν, αφού δεν επιστρέφεται στο κράτος τίποτα.

Στην δεύτερη περίπτωση, εξετάζεται η αγορά, η οποία ενώ είναι νόμιμη, περιέχει στοιχεία διαφθοράς προκειμένου να κινητοποιηθεί.

Διάγραμμα 2

Σε αυτήν την περίπτωση το ποσό που καταβάλλεται για την απόκτηση του αγαθού είναι η νόμιμη τιμή που καταβάλλεται από το Κράτος συν το ποσό του χρηματισμού. Εν προκειμένω, υπάρχουν φορολογικά έσοδα για το κράτος, αλλά μόνο για το ποσό που αφορά στην νόμιμη τιμή. Σε αυτήν την περίπτωση δηλαδή, το Οριακό Κόστος απόκτησης του αγαθού είναι η νόμιμη τιμή του. Το μεγάλο πρόβλημα που δημιουργείται σε αυτήν την αγορά έχει να κάνει με το χαμένο εισόδημα του καταναλωτή. Δίνοντας περισσότερα χρήματα, η ιδιωτική κατανάλωση μειώνεται με αποτέλεσμα, σε επίπεδο εθνικής οικονομίας, ο προϋπολογισμός του κράτους, να παρουσιάζει ελλείμματα λόγω της μειωμένης ιδιωτικής κατανάλωσης.

3.6 ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ Α.Ε.Π.

Όσο μεγαλύτερο είναι το επίπεδο της διαφθοράς σε ένα κράτος τόσο μικρότερη είναι η οικονομική του ανάπτυξη και τόσο μεγαλύτερη η συρρίκνωση του ΑΕΠ. Από την αλγεβρική μορφή του ΑΕΠ, εύκολα διακρίνει κανείς, πως η αύξηση στην διαφθορά, προκαλεί μείωση στην κατανάλωση (όπως αναφέραμε στην προηγούμενη ενότητα), μείωση των επενδύσεων, αφού οι επενδυτές θα προτιμήσουν να τοποθετήσουν τα κεφάλαια τους σε άλλη αγορά. Οι εξαγωγές θα είναι μειωμένες, αφού τα προϊόντα θα

προσφέρονται σε μη ανταγωνιστικές τιμές. Σχετικά, θα παρατεθούν στοιχεία, στην ενότητα της εμπειρικής ανάλυσης.

3.7 ΥΦΕΣΗ, ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Υπάρχουν δύο κύριες φάσεις από τις οποίες διέρχεται η οικονομία στη διάρκεια ενός οικονομικού κύκλου: η φάση της ανόδου ή της άνθησης και η φάση της καθόδου ή της ύφεσης. **Η φάση της ύφεσης** χαρακτηρίζεται από εκτεταμένη ανεργία, έλλειψη επενδύσεων και ανεπαρκή ζήτηση καταναλωτικών αγαθών. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις που παράγουν τόσο καταναλωτικά όσο και κεφαλαιουχικά αγαθά έχουν αχρησιμοποίητη ή πλεονάζουσα παραγωγική δυναμικότητα. Η παραγωγή και τα εισόδημα βρίσκονται στο χαμηλότερο επίπεδό τους. Οι τιμές, αν δεν μειώνονται, τουλάχιστον δεν αυξάνονται ή αυξάνονται ελάχιστα και τα κέρδη των επιχειρήσεων είναι χαμηλά. Μάλιστα, πολλές επιχειρήσεις μπορεί να έχουν ζημιές αντί για κέρδη. Το γενικό επιχειρηματικό κλίμα δεν είναι ευνοϊκό για την ανάληψη επενδύσεων και επικρατεί απαισιοδοξία για το μέλλον.

Σε περιόδους ύφεσης, τα φαινόμενα διαφθοράς είναι εντονότερα, η κυκλοφοριακή ταχύτητα του χρήματος είναι μειωμένη και συνεπώς και τα ποσά πράξεων διαφθοράς. Παρόλα αυτά, τύποι διαφθοράς όπως ο νεποτισμός, η προτίμηση πελατών και ο εκβιασμός είναι ιδιαίτερα αυξημένοι. Αυτό είναι λογικό, αφού η μείωση της γενικότερης επιχειρηματικής δραστηριότητας δίνει στους κυβερνητικούς την δυνατότητα να στηρίζουν τις δικές τους επιλογές παραγκωνίζοντας όλους τους υπολοίπους κατά τρόπο άδικο.

Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας της Διεθνούς Διαφάνειας, καθώς και μία εντυπωσιακή μελέτη του Περουβιανού οικονομολόγου, Χερνάντο ντε Σότο, συμπεραίνουν ότι διαφθορά, παραοικονομία και γραφειοκρατία είναι σημαντικοί τροφοδότες της ανεργίας.

Παρά τις τεράστιες τεχνολογικές εξελίξεις, παρά τα αυστηρά μέτρα που έχουν υιοθετηθεί και παρά την ταχύτατη ανταλλαγή πληροφοριών, η Παγκόσμια

Τράπεζα εκτιμά ότι το «μαύρο» και άρα παράνομο χρήμα που κυκλοφορεί παγκοσμίως, οδεύει προς τα 2 τρισεκατομμύρια δολάρια. Έτσι, σε σύγκριση με τα 500 δισ. δολάρια που κατέγραφαν οι εκτιμήσεις το 1995, έχουμε τετραπλασιασμό μέσα σε 17 χρόνια - δηλαδή ρυθμό αύξησης κοντά στο 20% ετησίως. Το ερώτημα που τίθεται είναι τι ποσό θα είχαμε χωρίς τα μέτρα καταπολέμησης της «μαύρης οικονομίας» και του συναφούς με αυτήν οικονομικού εγκλήματος.

3.8 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Η μέτρηση της διαφθοράς πραγματοποιείται με τους ακόλουθους τρόπους:

Ο Δείκτης Business International (BI): Ο εν λόγω δείκτης, ο οποίος πλέον συντάσσεται από το Economist Intelligence Unit, περιλαμβάνει μια εκτίμηση του επιπέδου της διαφθοράς σε διάφορες χώρες. Τα ευρήματα προκύπτουν από στοιχεία που συλλέχθηκαν από ένα δίκτυο ανταποκριτών και αναλυτών σε όλο τον κόσμο και δημοσιεύθηκαν αρχικά για την περίοδο 1981-83.

Ο Δείκτης ICRG (International Country Risk Guide): Ο εν λόγω δείκτης δημοσιεύεται ετησίως από την Political Risk Services Inc. Ο δείκτης του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ. Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στην ετήσια δημοσίευσή του υπό τον τίτλο World Competitiveness Report παραθέτει και στοιχεία αναφορικά με κάποιο μέτρο δωροδοκίας.

Το Παγκόσμιο Βαρόμετρο για την Διαφθορά (Global Corruption Barometer, GCB): Αποτελεί μια έρευνα κοινής γνώμης, η οποία διεξάγεται από το 2003. Αυτή η έρευνα διερευνά τις αντιλήψεις της κοινής γνώμης αναφορικά με την διαφθορά.

Ο Δείκτης Χρηματισμού (Bribe Payers Index, BPI): Βασίζεται σε έρευνες ειδικού πληθυσμού. Το 2008 κάλυψε 26 χώρες. Πραγματοποιείται μεταξύ ανωτάτων στελεχών, επιχειρήσεων και τραπεζών των χωρών υποδοχής.

Ο Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς (Corruption Perception Index) :
Ο εν λόγω δείκτης συντάσσεται από τον διεθνή μη-κυβερνητικό οργανισμό

Διεθνής Διαφάνεια. Για λόγους πρακτικούς, θα χρησιμοποιήσουμε μόνο τον δείκτη(CPI).

3.9 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Όπως όλοι γνωρίζουμε, η διαφθορά είναι ένα πανάρχαιο πρόβλημα. Προσπάθειες για την αντιμετώπισή της χρονολογούνται από αιώνες, αλλά η σύγχρονη, παγκόσμια μάχη, ξεκίνησε το 1977, όταν οι ΗΠΑ, θέσπισαν για πρώτη φορά νόμο για τις πρακτικές διαφθοράς στο εξωτερικό (FCPA). Ο νόμος αυτός δημιουργήθηκε, ως απάντηση σε μία σειρά από σκάνδαλα, όπως της General Electrics. Αρχικά, οι χώρες δρούσαν έναντι της διαφθοράς μόνο σε τοπικό επίπεδο, αλλά αυτό δεν ήταν ιδιαίτερα αποδοτικό, σε μία εποχή παγκόσμιων συναλλαγών και της παγκοσμιοποίησης. Έτσι, υιοθετήθηκε ο παραπάνω νόμος και εν συνεχεία, και άλλα κράτη, δημιούργησαν ανάλογους νόμους για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Άλλη μία πίεση για την καταπολέμηση της διαφθοράς, προήλθε από τις ολοένα ενισχυμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις. Αυτή η πίεση αντιπροσωπεύτηκε από την Transparency International, που δημιουργήθηκε το 1989 για την αντιμετώπιση της διαφθοράς σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το 1997, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, διοργάνωσε μία Σύνοδο κατά της Δωροδοκίας. 29 κράτη-μέλη του ΟΟΣΑ υπέγραψαν την σχετική συμφωνία και αργότερα και άλλα περισσότερα.

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν θεσπιστεί συγκεκριμένες οδηγίες όπως:

- 2004/525/EK
- 2004/26
- 2003/642/ΔΕΥ
- 2003/568/ΔΕΥ
- 1999/396/EK
- 1999/394/EK

Κάθε έτος οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παραθέτουν συγκεκριμένα στοιχεία, τα οποία ανακοινώνονται δημόσια, έτσι ώστε οι ανωτέρω διατάξεις, να είναι αποτελεσματικές, λειτουργικές και χρήσιμες.

Στο επίπεδο της Ελλάδας υπάρχουν αντίστοιχοι νόμοι όπως οι παρακάτω:

- ν.2713/1999
- ν.148/2005
- Όροι του μνημονίου σχετικά με την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Η παγκόσμια ημέρα κατά της Διαφθοράς ορίζεται η 9^η Δεκεμβρίου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΩΣ

4.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

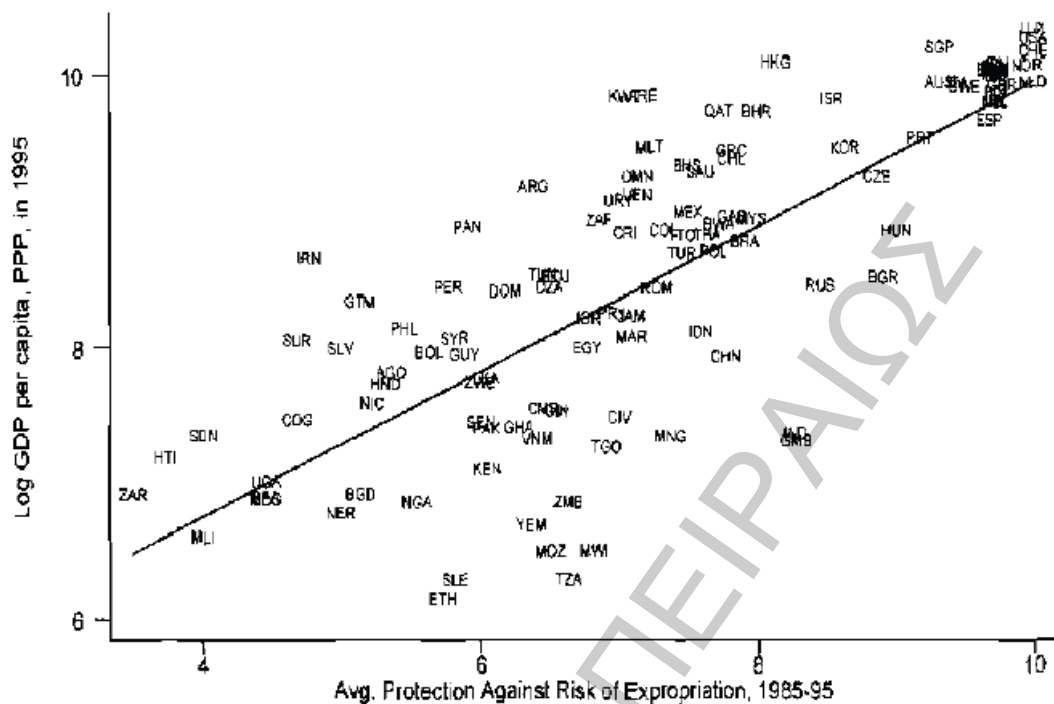
Θεσμοί είναι οι κανόνες του παιχνιδιού σε μία Κοινωνία, δηλαδή οι ανθρωπίνως δημιουργηθέντες περιορισμοί που διαμορφώνουν τις συνεργασίες μεταξύ των ατόμων (North, 2000). Από αυτόν τον ορισμό σημαντικά σημεία που θα πρέπει να δώσουμε βάση είναι αρχικά το ότι οι Θεσμοί είναι προϊόν ανθρώπινης Φύσης. Αυτό δείχνει την αναγκαιότητά τους. Ακόμα, σημαντικό στοιχείο που εξάγουμε από τον ορισμό είναι ότι οι Θεσμοί καθορίζουν τα όρια της ατομικής και συλλογικής δράσης στην Κοινωνία. Τέλος, οι Θεσμοί αποτελούν κίνητρα για συνεργασίες μεταξύ των ανθρώπων.

Για την διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της Κοινωνίας, δημιουργήθηκαν οι Κοινωνικοί Θεσμοί όπως η Οικογένεια, η θρησκεία, το Οικονομικό Σύστημα, το Κράτος, το Εκπαιδευτικό σύστημα. Στην παρούσα εργασία θα αναφερθούμε στους Οικονομικούς Θεσμούς και στην σημασία τους.

Οι κυριότεροι Θεσμοί του Καπιταλιστικού Συστήματος είναι:

- Το Δικαίωμα Ιδιοκτησίας,
- Η Προστασία των Επενδυτών,
- Ο Περιορισμένος Ρόλος του Κράτους,
- Η ελευθερία της Επιλογής,
- Η Εξειδίκευση της Εργασίας
- Ο Θεσμός Της Αγοράς.

Στο Καπιταλιστικό Σύστημα, οι ιδιώτες έχουν δικαιώματα ιδιοκτησίας επί των παραγωγικών συντελεστών και Γης και μπορούν να τα εκμεταλλευτούν, όπως αυτοί νομίζουν, εφόσον ακολουθούν νόμιμες διαδικασίες. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία (Acemoglu et al. 2005), και μέσω των εμπειρικών τους αναλύσεων, φαίνεται ότι οι Οικονομικοί Θεσμοί επιδρούν στην Οικονομία των Κρατών. Πιο συγκεκριμένα, στο παρακάτω σχήμα (Acemoglu), φαίνεται ότι στις χώρες όπου ο κίνδυνος απαλλοτρίωσης είναι μειωμένος (δηλαδή στηρίζεται το δικαίωμα ιδιοκτησίας), το μέσο εισόδημα φαίνεται αυξημένο.

Διάγραμμα 3

Το παραπάνω σχήμα μας δίνει την διάσταση της επίδρασης των Οικονομικών Θεσμών αλλά εν προκειμένω, δεν μας επιτρέπει να εξαγάγουμε συμπεράσματα όσον αφορά την σχέση αιτίας-αιτιατού. Θα μπορούσε για παράδειγμα, ένα κράτος που είναι εύρωστο να επιβάλλει αυστηρά δικαιώματα ιδιοκτησίας. Επίσης, σύμφωνα με τον La Porta (2004), σημαντικό ρόλο στην προστασία και ενίσχυση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας παίζει το Νομικό Πλαίσιο που χρησιμοποιείται σε κάθε Κράτος. Από τις μελέτες του La Porta, φαίνεται ότι χώρες που χρησιμοποιούν Αγγλοσαξονικό Δίκαιο, σέβονται και τηρούν το δικαίωμα ιδιοκτησίας και παράλληλα είναι περισσότερο αποτελεσματικές οικονομικά.

Σημαντικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα, φαίνεται να παίζει η Προστασία των Επενδυτών (La Porta et. Al 2008). Η προστασία των επενδυτών σχετίζεται άμεσα με την αποτελεσματικότητα των αγορών και συνεπώς με την Οικονομική Ανάπτυξη. Στην εν λόγω έρευνα φαίνεται ότι υψηλότερα εισοδήματα (κατά κεφαλήν), συνδέονται με μεγαλύτερη προστασία επενδυτών και συνήθως συναντάται σε χώρες με Αγγλοσαξονικό Δίκαιο.

Αντιθέτως, χώρες όπου τηρείται διαφορετικού τύπου δίκαιο, δεν προστατεύουν τόσο τους επενδυτές με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγαλύτερη κρατική παρέμβαση και μικρότερη ανάπτυξη.

Τέλος, για να δώσουμε τις διαστάσεις της σημασίας των Οικονομικών Θεσμών, θα παραθέσουμε το ιστορικό παράδειγμα της Κορέας. Η Κορέα ήταν υπό την κατοχή της Ιαπωνίας. Μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, το Βόρειο τμήμα της Χερσονήσου αποφασίζεται να ελέγχεται από την Σοβιετική Ένωση και το Νότιο από τις ΗΠΑ. Μετά από τον πόλεμο που επακολούθησε στο εσωτερικό της χώρας, τα δύο τμήματα υπέγραψαν εκεχειρία (1950), και ξεκίνησαν την πορεία τους από το ίδιο σημείο. Στην Νότια Κορέα υιοθετήθηκε το Καπιταλιστικό Σύστημα και τα οικονομικά αποτελέσματα της ήταν εντυπωσιακά. Αντιθέτως στην Βόρεια Κορέα, χρησιμοποιήθηκε ένα μοντέλο που χαρακτηρίστηκε από κεντρικό παρεμβατισμό, από οικονομική εσωστρέφεια και δυσκαμψία. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να παραμένει στάσιμη η οικονομία της Βόρειας Κορέας σε σχέση με την Νότια. Παρακάτω παρατίθεται ένας πίνακας που δείχνει τα επίπεδα των εισοδημάτων σε αυτές τις δύο οικονομίες. Καταλήγουμε στον σπουδαίο ρόλο του Θεσμικού Πλαισίου για την ανάκαμψη της Οικονομίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΒΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ

ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ			
ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΒΟΡΕΙΑ ΚΟΡΕΑ	ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ	ΣΧΕΣΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΝΟΤΙΑΣ ΜΕ ΒΟΡΕΙΑ ΚΟΡΕΑ
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 50	970	1.067	1,10
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 60	1.345	1.493	1,11
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 70	2.691	3.157	1,17
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 80	2.841	5.785	2,04
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 90	1.899	11.224	5,91
2000-2006	1.159	16.288	14,06

Πίνακας 2

5. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΙΟΝ

5.1 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΙΟΝ (GDP)

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (GDP) είναι η αξία αγοράς όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μία χώρα κατά την διάρκεια μίας χρονικής περιόδου. Στο GDP περιλαμβάνονται όλα τα αγαθά και υπηρεσίες που έχουν παραχθεί πρόσφατα (τρίμηνο ή έτος) και στα γεωγραφικά όρια μίας χώρας. Τα συστατικά στοιχεία του GDP είναι τέσσερα και συμβολίζονται παρακάτω στην αλγεβρική του εξίσωση. Για λόγους ευκολίας θα το συμβολίζουμε με Y . Συνεπώς έχουμε:

$$Y = C + I + G + NX, \text{ όπου}$$

C = η κατανάλωση,

I = η επένδυση,

G = οι δημόσιες δαπάνες και

NX = οι καθαρές εξαγωγές.

5.2 ΑΕΠ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Όπως γνωρίζουμε, το ΑΕΠ μετρά τόσο το συνολικό εισόδημα μίας χώρας όσο και την συνολική της δαπάνη για αγαθά και υπηρεσίες. Συνεπώς, το ΑΕΠ είναι το καταλληλότερο μέτρο για την μέτρηση και σύγκριση της οικονομικής ευημερίας ενός κράτους. Ακόμα, το σύνολο ενός κρατικού χρέους (εξωτερικού και εσωτερικού), μετράται κατά ποσοστιαία αναλογία του ΑΕΠ.

5.3 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΙΟΝ

Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν - Α.Ε.Π. (ή Gross National Product - GNP) είναι το Προϊόν ή Εισόδημα που αποκτούν οι κάτοικοι μιας χώρας ανεξαρτήτως της χώρας στην οποία το αποκτούν. Με άλλα λόγια είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που αποκτούν οι κάτοικοι μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους. Διαφέρει από το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά το ότι συμπεριλαμβάνει και το Εισόδημα που απέκτησαν οι κάτοικοι μιας χώρας στο εξωτερικό. Δηλαδή, $GNP = GDP + NFI$.

5.4 ΣΧΕΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Η οικονομική ανάπτυξη, εκφρασμένη ως ποσοστό μεταβολής του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, αποτελεί το δημοφιλέστερο παράγοντα διαμόρφωσης τόσο του κρατικού όσο και του εξωτερικού χρέους. Για αυτό το λόγο, στην ανάλυση μας μελετάται, εκτός των υπολοίπων παραγόντων, και η το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ως μεταβλητή που επηρεάζει το κρατικό χρέος.

Ο Barro (1979), υποστηρίζει, θεωρητικά και εμπειρικά, ότι η προσωρινή αύξηση στο εισόδημα παίζει αντικυκλικό ρόλο στο χρέος, και ότι ο πληθωρισμός αποτελεί σημαντική μεταβλητή διαμόρφωσης του χρέους. Στην περίπτωση της Λατινικής Αμερικής, και οι δύο μεταβλητές παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι αφενός η περιοχή έχει βιώσει την κατάρρευση της ανάπτυξης (η λεγόμενη χαμένη δεκαετία), καθώς επίσης ο υψηλός πληθωρισμός στο παρελθόν, οδήγησε σε αύξηση του χρέους.

Στην μελέτη του Manoel Bittencourt (2012), μελετήθηκε ο ρόλος της οικονομικής ανάπτυξης, μέσω των αυτόματων σταθεροποιητών ή το μοντέλο της φορολογικής εξομάλυνσης, καθώς επίσης και άλλες σημαντικές μεταβλητές στο κρατικό και το εξωτερικό χρέος. Τα αποτελέσματα, με βάση ένα δείγμα από χώρες της Λατινικής Αμερικής που έχουν περάσει από συγκεκριμένες διαρθρωτικές αλλαγές σε πολιτικό (εκδημοκρατισμός) και

οικονομικό επίπεδο, δείχνουν ότι η επιτάχυνση της οικονομικής δραστηριότητας είναι η μόνη μεταβλητή που με συνέπεια και στατιστική σημαντικότητα έχει μειώσει το χρέος της περιοχής.

Ωστόσο, βιβλιογραφικά υποστηρίζεται ότι η σχέση αιτίας αιτιατού δεν είναι απόλυτα ξεκάθαρη. Παρότι η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην μείωση του χρέους, το δεύτερο με την σειρά του, λειτουργεί αποτρεπτικά για οποιαδήποτε αναπτυξιακή δραστηριότητα (OECD, Elmeskon and Sutherland, 2012). Συγκεκριμένα, υψηλά επίπεδα χρέους, μπορούν να εκτινάξουν το κόστος άντλησης κεφαλαίων με αποτέλεσμα να αποτρέπονται οι επενδύσεις και να κλείνουν οι υπάρχουσες επιχειρήσεις, επειδή δεν μπορούν να αντλήσουν κεφάλαια κίνησης. Αυτό με την σειρά του σηματοδοτεί την στασιμότητα στην οικονομία και την συρρίκνωση του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος.

Οι επιπτώσεις στο κόστος άντλησης κεφαλαίου μετατοπίζει την δυνητική παραγωγή και συνεπώς και τον ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας. Σε περισσότερο μακροχρόνια επίπεδα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το χρέος θα μείωνε σημαντικά τα ποσά που επενδύονται στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης. Έρευνα του ΟΟΣΑ, δείχνει ότι σε περίπτωση αύξησης του κόστους κεφαλαίου, αν η δυνητική παραγωγή μειωθεί κατά 3%, τότε οι επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη θα μειώνονταν κατά 5.4% και οι παραγωγικοί συντελεστές κατά 0.7%.

6.ΚΡΑΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε τα γράναζια της οικονομίας των Κρατών. Ξεκινώντας, αναλύουμε τα έσοδα και τις πηγές αυτών, το καθένα ξεχωριστά, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην Φορολογία και στον Δημόσιο Δανεισμό που καλύπτουν τα μεγαλύτερα ποσοστά εσόδων των Κρατών. Στην συνέχεια, αναφορά γίνεται στις Δημόσιες Δαπάνες και τις Μεταβιβαστικές Πληρωμές, τα οποία συχνά είναι η κύρια αιτία εκτίναξης των ελλειμμάτων. Κάνοντας την ανάλυση έσοδα – δαπάνες, καταλήγουμε στις συνέπειες της αρνητικού αποτελέσματος της Οικονομίας, που είναι κυρίως, τα ελλείμματα Τρεχουσών Συναλλαγών, τα Δίδυμα ελλείμματα και κυριότερα όλων, τα ελλείμματα του Προϋπολογισμού. Τα ελλείμματα του Προϋπολογισμού, μαθηματικά δημιουργούν Κρατικό Χρέος και Κρίση Χρέους. Έτσι στην ανάλυση μας, συμπεριλαμβάνουμε τους προπομπούς των κρίσεων Χρέους, που είναι οι Οικονομικοί Κύκλοι και στα αποτελέσματα των παραπάνω που μακροχρόνια είναι η γενικευμένη Οικονομική Κρίση.

6.1 ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

6.1.1 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ (Τ)

Η φορολογία είναι η επιβολή υποχρεωτικών φόρων υπέρ του κράτους. Τα κρατικά έσοδα μέσω των υποχρεωτικών φόρων των φυσικών προσώπων (πολιτών) και νομικών προσώπων αποτελούν στη σύγχρονη οικονομία την σημαντικότερη πηγή των δημοσίων εσόδων. Ο αντικειμενικός σκοπός της φορολογίας είναι τριπλός: αφενός μεν η χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών, κατά την δημοσιονομική πολιτική, αφετέρου η ενίσχυση ή σταθεροποίηση της οικονομικής ανάπτυξης, που αφορά την οικονομία γενικότερα, και τέλος η ανακατανομή του πλούτου που αφορά την κοινωνική οικονομία για άμβλυνση των ανισοτήτων.

Η εισοδηματική πολιτική (το κόστος εκτέλεσης του κυβερνητικού έργου) στηρίζεται ακριβώς στους πόρους που αποκομίζει το κράτος με τη φορολογική πολιτική που αποφασίζει να εφαρμόσει. Οι υποχρεωτικές

εισφορές ονομάζονται συνήθως φόροι. Η φορολογία αποτελεί μια σημαντική δραστηριότητα των δημοσίων φορέων σε όλες τις χώρες του κόσμου, και ιδιαίτερα στις περισσότερο αναπτυγμένες, αφού εξασφαλίζει συνήθως περισσότερο από το 90% των εσόδων τους. Υπάρχει όμως και φορολογικό βάρος. Η φορολογία πρέπει να διέπεται από μία λογική αλληλουχία αναγκών και υποχρεώσεων του κράτους και να ακολουθεί την Αρχή της Μεγιστοποίησης της Κοινωνικής Ωφέλειας. Δηλαδή πρέπει η είσπραξη των φόρων ,να συνοδεύεται από παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες.

6.1.2 ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

Η δεύτερη σημαντική πηγή εσόδων ενός κράτους είναι τα έσοδα από τον δημόσιο δανεισμό, από τα δάνεια δηλαδή που συνάπτει το κράτος. Κατά τον τρόπο αυτόν, το κράτος συνάπτει δανειακή σύμβαση, όπου υποχρεούται να επιστρέψει το δανειζόμενο κεφάλαιο πλέον των τόκων. Ο δημόσιος δανεισμός συνήθως είναι εκούσιος, δηλαδή ο δανειζών ελεύθερα επιλέγει να απέχει από τρέχουσα κατανάλωση και σε αντάλλαγμα να εισπράξει ορισμένα χρηματικά ποσά στο μέλλον. Τις τελευταίες δεκαετίες, ο συνηθέστερος τρόπος δανεισμού ήταν τα Κρατικά ομόλογα. Το Κράτος, προκειμένου να καλύψει τις δανειακές ανάγκες του, εξέδιδε ομόλογα. Στην συνέχεια επέστρεψε τα ποσά πλέον ενός ποσοστού σε επιτόκιο.

ΚΡΑΤΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ - ΑΓΟΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Η διεθνής αγορά κεφαλαίων είναι η αγορά στην οποία δανειζόμενοι και δανειστές κεφαλαίων από διαφορετικές χώρες συναντώνται για να ανταλλάξουν κεφάλαια. Αποτελείται από τρεις αγορές:

1. Την εγχώρια αγορά ομολόγων,
2. Την ξένη αγορά ομολόγων, και
3. Την αγορά Ευρωομολόγων.

Εγχώριο ομόλογο είναι ένα ομόλογο στο νόμισμα της χώρας στην οποία εκδίδεται από εγχώρια επιχείρηση, για παράδειγμα ένα ΗΠΑ δολάριο κρατικό ομόλογο εκδιδόμενο από την Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ ή ένα

επιχειρηματικό ομόλογο εκδιδόμενο από μία αμερικανική επιχείρηση στις ΗΠΑ. Ένα ξένο ομόλογο είναι ένα ομόλογο εκδιδόμενο σε εγχώριο νόμισμα της χώρας αλλά από μία ξένη επιχείρηση – παράδειγμα μπορεί να είναι μία Ελληνική επιχείρηση που εκδίδει ένα ομόλογο σε δολάρια στην Αμερικανική αγορά. Ένα Ευρωομόλογο είναι ένα ομόλογο που πωλείται από μία κυβέρνηση, οργανισμό ή επιχείρηση σε ένα νόμισμα που είναι διαφορετικό από τη χώρα στην οποία εκδίδεται το ομόλογο .

Η αγορά ομολογιών αποτελείται από δάνεια ή χρεωστικά προϊόντα μακρύτερης διάρκειας από αυτά στην αγορά χρήματος. Περιλαμβάνει κρατικά ομόλογα (Treasury notes and bonds), ομόλογα κρατικών ταμείων, διεθνή ομόλογα (International bonds), εταιρικά ομόλογα (corporate bonds), πολιτειακά ομόλογα (municipal bonds), και υποθήκες (mortgage securities). Αυτά τα ομολογιακά προϊόντα αποτελούν την σταθερού εισοδήματος αγορά κεφαλαίου, επειδή τα περισσότερα υπόσχονται μία σχετικά σταθερή ροή εισοδήματος με λίγο ή καθόλου κίνδυνο. Στην εφαρμογή τους όμως, η ροή κεφαλαίου δεν είναι τόσο σταθερή. Τα κρατικά ομόλογα είναι υποχρεώσεις του κράτους με διάρκεια από 1 έως 10 χρόνια για T-notes και 10 έως 30 χρόνια για τα T-bonds. Τα κρατικά ομόλογα είναι ο συνηθέστερος τρόπος δανεισμού των κρατών και εδώ είναι επίσης εμφανής ο ρόλος των επιτοκίων της αγοράς.

ΒΑΘΜΟΙ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Οι Οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ή οίκοι αξιολόγησης προσφέρουν ανεξάρτητες και έγκυρες υπηρεσίες αξιολογώντας την πιστοληπτική ικανότητα των δανειζομένων (ιδιώτες, επιχειρήσεις, κράτος) καθώς επίσης και τα χρεόγραφα που εκδίδουν οι δανειζόμενοι με σκοπό να αντιμετωπίσουν οι δανειστές το μειονέκτημα της ασύμμετρης πληροφόρησης που αντιμετωπίζουν κατά το δανεισμό. Πρόκειται για ιδιωτικούς μη-πλειοψηφικούς ρυθμιστές διεθνών κεφαλαιαγορών με έντονο και σημαντικό ρόλο αφού οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας τις οποίες διενεργούν χρησιμοποιούνται από τους ενδιαφερόμενους (επενδυτές, δανειολήπτες, εκδότες, κυβερνήσεις) ώστε να λαμβάνουν επενδυτικές και χρηματοδοτικές αποφάσεις.

Οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας επιδρούν και στα δύο μέρη μιας πιστωτικής σχέσης (δηλαδή και στο δανειστή και στο δανειζόμενο). Όσον αφορά στο δανειστή, προσφέρει πληροφόρηση σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο που εμπεριέχεται στις εναλλακτικές επενδυτικές ευκαιρίες και στο δανειζόμενο προσφέρει την απαραίτητη πληροφορία για να προσαρμόσει τις εσωτερικές του διαδικασίες και δραστηριότητες σύμφωνα με τα πρότυπα πιστοληπτικής ικανότητας. Οι αξιολογήσεις πραγματοποιούνται στις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (ομόλογα) και στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις (συναλλαγματικές) εταιρειών, χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, δήμων και κρατών. Η αξιολόγηση του αξιόγραφου βασίζεται στη δυνατότητα του δανειζόμενου να αποπληρώσει το κεφάλαιο και τους τόκους σύμφωνα με την υπάρχουσα κάθε φορά συμφωνία δανεισμού. Οι σημαντικότεροι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας είναι οι:

- MOODY'S
- STANDARD & POOR'S
- FITCH RATINGS

Ενδεικτικά παρατίθεται πίνακας με το σύστημα αξιολόγησης σύμφωνα με την S&P ,Fitch , Moody 's (πίνακας 3).

6.1.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Ορισμένα κράτη, έχουν υπό τον άμεσο έλεγχο τους το εκδοτικό προνόμιο και με τον τρόπο αυτό, μπορούν να επηρεάσουν την οικονομική τους κατάσταση. Έχουν δηλαδή την δυνατότητα, να αυξήσουν την ποσότητα του χρήματος σε περιορισμένο, ασφαλώς, βαθμό. Αυτό βεβαίως, συνήθως δημιουργεί έντονες πληθωριστικές πιέσεις και συναλλαγματικές διαταραχές.

6.1.4 ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

Συνοπτικά αναφέρουμε σαν κατηγορίες εσόδων του κράτους τα παρακάτω:

- ✓ Ασφαλιστικές Εισφορές
- ✓ Δασμούς
- ✓ Έσοδα παροχής υπηρεσιών και πώλησης αγαθών
- ✓ Έσοδα από άλλες χώρες.

6.2 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (G)

Δημόσιες δαπάνες είναι οι δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών τις οποίες πραγματοποιούν η τοπική αυτοδιοίκηση, οι κυβερνήσεις των πολιτειών και η ομοσπονδιακή κυβέρνηση, π.χ. η αγορά αμυντικών συστημάτων.

Οι δημόσιες δαπάνες διακρίνονται σε δαπάνες για:

- Αγαθά και υπηρεσίες, όπου περιλαμβάνουν τη δημόσια κατανάλωση και τις δημόσιες επενδύσεις.
- Μεταβιβαστικές πληρωμές, όπου αποτελούνται από μεταβιβάσεις εισοδήματος (συντάξεις, κοινωνικές παροχές) και κεφαλαίου (π.χ. δάνεια για απόκτηση πρώτης κατοικίας και επιχειρηματικού παγίου κεφαλαίου).

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές για συντάξεις δεν αποτελούν ευέλικτο μέσο δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ τα επιδόματα ανεργίας αυξομειώνονται σύμφωνα με τον κύκλο ύφεση / ανάκαμψη της οικονομίας.

6.3 ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ

6.3.1 ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ-ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ουσιαστικά σημαίνει ότι η χώρα δαπανά περισσότερα απ' ότι τα εισοδήματα της επιτρέπει. Παρόλα αυτά η χώρα πρέπει να πληρώνει τις υποχρεώσεις της, ακόμα και όταν τα έσοδα της δεν επαρκούν. Συνεπώς, αυτό το έλλειμμα πρέπει να χρηματοδοτηθεί.

Τρεις είναι οι τρόποι χρηματοδότησης: η χρησιμοποίηση των αποταμιεύσεων της, ο δανεισμός και η πώληση περιουσιακών της στοιχείων. Στην πρώτη περίπτωση, οι αποταμιεύσεις αφορούν στην χρήση των συναλλαγματικών αποθεμάτων της χώρας και των αποταμιεύσεων σε ξένα νομίσματα. Στην δεύτερη περίπτωση ο δανεισμός σχετίζεται με την προσέλκυση καταθέσεων από ξένους, την πώληση ομολόγων σε ξένους και δανεισμό από ξένες τράπεζες. Τέλος, στην τρίτη περίπτωση, είναι η πώληση περιουσιακών στοιχείων σε ξένους επενδυτές. Η χρηματοδότηση του ελλείμματος οδηγεί σε μείωση των επενδύσεων της χώρας ενώ ενισχύει τις εξωτερικές επενδύσεις στην ίδια την χώρα. Ουσιαστικά, μειώνει την επενδυτική θέση της χώρας.

6.3.2 ΔΙΔΥΜΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ/ ΔΙΔΥΜΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ

Η θεωρία για τα δίδυμα ελλείμματα αφορά την υπόθεση ότι οι δημοσιονομικές διαταραχές που δημιουργούν δημοσιονομικά ελλείμματα, δημιουργούν παράλληλα και ελλείμματα στο εμπορικό ισοζύγιο. Στην υπάρχουσα βιβλιογραφία υπάρχουν και απόψεις περί διδύμων αποκλίσεων και όχι ελλειμμάτων. Σύμφωνα με τον Baxter (1995), ο οποίος ανέλυσε με ένα υπόδειγμα δύο χωρών και με ένα ομοιογενές αγαθό – βρήκε ότι μετά από αύξηση των κρατικών δαπανών, οι καθαρές εξαγωγές μειώνονται περίπου στο μισό της δημοσιονομικής επέκτασης, δημιουργώντας έτσι δίδυμα ελλείμματα. Ταυτόχρονα όμως βρήκε, ότι βραχυχρόνιες μειώσεις του φόρου εισοδήματος ίσως προκαλέσουν δίδυμη απόκλιση και αυτό συμβαίνει διότι οι ιδιώτες επωφελούνται από την προσωρινή μείωση των φορολογικών

συντελεστών και υποκαθιστούν την εργασία με ελεύθερο χρόνο, έτσι αυξάνεται η παραγωγή και οι εξαγωγές, χωρίς σοβαρές επιπτώσεις στην επένδυση.

Από την άλλη πλευρά, οι Backus, Kehoe και Kydland (1994) δημιούργησαν ένα υπόδειγμα δύο χωρών αλλά με διαφοροποιημένα αγαθά. Οι παραπάνω κατέληξαν ότι μια μη αναμενόμενη αύξηση στις κρατικές δαπάνες δημιουργεί ελλείμματα. Σε αυτήν την περίπτωση όμως η ελαστικότητα του εμπορικού ισοζυγίου είναι μικρότερη από ότι στο μοντέλο του Baxter.

6.4 ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ο Κρατικός Προϋπολογισμός είναι ένας λογαριασμός που περιέχει όλες τις δαπάνες που προβλέπεται να γίνουν από το Κράτος μέσα σε ένα έτος και όλα τα έσοδα που προβλέπεται να εισπράξει το Κράτος κατά το ίδιο έτος. Ο κρατικός προϋπολογισμός δείχνει με μεγάλη λεπτομέρεια τον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται οι δημόσιες δαπάνες στους διάφορους τομείς της οικονομίας καθώς επίσης τις πηγές από τις οποίες εισρέουν τα έσοδα προς το Δημόσιο. Η κατανομή των δημόσιων δαπανών και η επιβολή φόρων δείχνει και την οικονομική πολιτική που ακολουθεί η Κυβέρνηση, γι' αυτό και ο κρατικός προϋπολογισμός είναι μια περιεκτική και σύντομη έκφραση της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής.

Ο κρατικός προϋπολογισμός συντάσσεται από το Υπουργείο των Οικονομικών με βάση την κυβερνητική πολιτική και τους στόχους που θέτει η κυβέρνηση. Στη συνέχεια ο προϋπολογισμός κατατίθεται στη Βουλή για να ψηφιστεί. Μετά τη ψήφισή του οι αρμόδιοι φορείς (υπουργεία, κτλ.) προβαίνουν στην υλοποίησή του.

Ο προϋπολογισμός του Κράτους μπορεί να είναι πλεονασματικός, δηλαδή τα έσοδα να υπερβαίνουν τις δαπάνες, ή ελλειμματικός, δηλαδή οι δαπάνες να υπερβαίνουν τα έσοδα. Φυσικά, μπορεί να είναι και ισοσκελισμένος. Η κατάσταση του προϋπολογισμού θα εξαρτηθεί από τη γενική οικονομική συγκυρία και από την οικονομική πολιτική που η κυβέρνηση θέλει να

εφαρμόσει. Αν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση και η ανεργία είναι αυξημένη, τότε ο προϋπολογισμός πρέπει να είναι ελλειμματικός, γιατί η διαρροή δαπάνης που γίνεται με την επιβολή φόρων και που τείνει να μειώσει το εθνικό εισόδημα πρέπει να αντισταθμιστεί με τη δημιουργία μεγαλύτερης δαπάνης από το κράτος μέσω των δημοσίων δαπανών (π.χ. για επενδύσεις), ώστε το εισόδημα να αυξηθεί και να αποφευχθεί, όσο γίνεται, η ύφεση. Αντίθετα, σε περιόδους μεγάλης απασχόλησης και αυξανόμενων τιμών, ο προϋπολογισμός πρέπει να είναι πλεονασματικός, για να μειωθούν οι πληθωριστικές τάσεις. Σε πολλές περιπτώσεις η μείωση δαπανών, λόγω της φύσης τους, όπως, για παράδειγμα, οι δαπάνες για την παιδεία ή την εθνική άμυνα, είναι δύσκολη. Σ' αυτήν την περίπτωση η πλεονασματικότητα του προϋπολογισμού πρέπει να προέλθει από αύξηση των εσόδων.

Για λόγους συντομίας, θα αναλύσουμε στην παρούσα έρευνα, τα ελλείμματα του προϋπολογισμού. Οι διακρίσεις είναι: κυκλικό έλλειμμα και δομικό έλλειμμα.

Το **κυκλικό έλλειμμα** περιλαμβάνει τα έσοδα και τις δαπάνες του προϋπολογισμού, τα οποία μεταβάλλονται κατά την διάρκεια του δημοσιονομικού κύκλου. Στην περίπτωση αυτή, τα έσοδα είναι μικρότερα από τα αντίστοιχα έξοδα και σε περιόδους ύφεσης, τα φορολογικά έσοδα μειώνονται (T) και οι μεταβιβάσεις αυξάνονται λόγω επιδομάτων ανεργίας (TR).

Το **δομικό έλλειμμα**, αντίστοιχα, περιλαμβάνει τα έσοδα και τις δαπάνες, οι οποίες δεν μεταβάλλονται κατά την διάρκεια του οικονομικού κύκλου. Αυτή η περίπτωση, συνήθως προβληματίζει περισσότερο, τα οικονομικά στελέχη των κρατών.

Η αλγεβρική αποτύπωση του προϋπολογισμού είναι:

$$S_g = TA - G - TR - INT$$

όπου ,

TA είναι οι φόροι,

G είναι οι δημόσιες δαπάνες

TR είναι οι μεταβιβάσεις στον ιδιωτικό τομέα και

INT, είναι οι τόκοι.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΕΛΛΕΙΜΜΑ / ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ

Το πρωτογενές έλλειμμα / πλεόνασμα αποτυπώνεται στην αλγεβρική μορφή του προϋπολογισμού, στο πρώτο σκέλος, δηλαδή

$$S_g = TA - G - TR - INT, (TA, G, TR).$$

Το πρωτογενές έλλειμμα / πλεόνασμα αποτελεί καλύτερη ένδειξη οικονομικής πολιτικής διότι περιλαμβάνει τρέχοντες λογαριασμούς. Οι τόκοι συνήθως, είναι μεγέθη μακροχρόνια, δύσκολα μεταβαλλόμενα, και δεν χρησιμοποιούνται στην μέτρηση του πρωτογενούς ελλείμματος / πλεονάσματος.

Ωστόσο, παρότι μία τρέχουσα οικονομική πολιτική, μπορεί να παρουσιάζει πρωτογενές πλεόνασμα, η επιβάρυνση των τόκων μπορεί να είναι τόσο μεγάλη ώστε τελικά, ο προϋπολογισμός να είναι ελλειμματικός.

Η οικονομική πορεία των κρατών, καθορίζει την πορεία του κρατικού χρέους. Τα ελλείμματα συσσωρεύονται με αποτέλεσμα την αύξηση του κρατικού χρέους ενώ πρωτογενή πλεονάσματα, οδηγούν στην μείωση του κρατικού χρέους. Αυτό εξηγεί πως, κράτη με διαχρονικά πρωτογενή ελλείμματα, καταλήγουν να δανείζονται περισσότερο για να μπορούν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους.

6.5 ΚΡΑΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ

Το κρατικό χρέος είναι το σύνολο των ελλειμμάτων / πλεονασμάτων του προϋπολογισμού του κράτους. Είναι ουσιαστικά οι χρηματικές ροές που οφείλει. Αλγεβρικά:

$$\left(\text{Κρατικό Χρέος στο τέλος του τρέχοντος έτους} \right) = \left(\text{Κρατικό Χρέος στο τέλος του προηγούμενου έτους} \right) + \left(\frac{\text{Έλλειμμα τρέχοντος έτους}}{\text{}} \right)$$

Η αδυναμία του κράτους να εξυπηρετήσει το χρέος του, σημαίνει ότι οι χρηματοδότες της χώρας αυτής καθώς και οι τράπεζες που της έχουν δώσει δάνεια, κινδυνεύουν να μην εισπράξουν τα χρήματα τους. Για να αποζημιωθούν από τον κίνδυνο αυτό, ζητούν υψηλότερο επιτόκιο. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η χρηματοδότηση διακόπτεται. Και στις δύο περιπτώσεις οι συνέπειες για το κράτος θα είναι αρνητικές αφού θα διακοπούν οι επενδύσεις και η κατανάλωση. Αυτός είναι ο κυριότερος παράγοντας μηδενισμού του ισοζυγίου χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Μεγάλα ποσά κρατικού χρέους, δεν είναι ενδεικτικά. Ο πιο ενδεικτικός τρόπος μέτρησης του Χρέους, είναι η σύγκριση του με το ΑΕΠ της χώρας. Ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ, δείχνει την δυναμική του χρέους.

Δηλαδή, :

$$\Delta \left(\frac{\text{Χρέος}}{\text{ΑΕΠ}} \right) = \left(\frac{\text{Χρέος}}{\text{ΑΕΠ}} \right) * \left[\left(\frac{\text{Πραγματικό Επιτόκιο}}{\text{}} \right) - \left(\frac{\text{Ρυθμός Μεταβολής του Πραγματικού ΑΕΠ}}{\text{}} \right) \right] - \left(\frac{\text{Πρωτογενές Πλεόνασμα}}{\text{ΑΕΠ}} \right)$$

6.5.1 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ

Από την εξίσωση δυναμικής του κρατικού χρέους, παρατηρούμε ότι το πραγματικό επιτόκιο επηρεάζει αναλόγως το ποσοστό του χρέους. Θα χρησιμοποιηθούν δύο παραδείγματα για να γίνει πιο εμφανές το παραπάνω συμπέρασμα.

Με λόγο χρέους προς ΑΕΠ της τάξης του $D/Y = 1.2$ και ονομαστικό επιτόκιο της τάξης του $r = 10\% = 0.1$, το συνολικό έλλειμμα αυξάνεται σε σχέση με το πρωτογενές κατά τον όρο που αντιστοιχεί στους τόκους: $r \cdot D/Y = 0.1 \cdot 1.2 =$

$0.12 = 12\%$. Αυτό σημαίνει ότι στο αμέσως προηγούμενο σενάριο η απαίτηση για συνολικό έλλειμμα 4.8% ισοδυναμεί με απαίτηση για πρωτογενές πλεόνασμα 7.2% .

Με λόγο χρέους προς ΑΕΠ της τάξης του $D/Y = 120\% = 1.2$ και ονομαστικό επιτόκιο της τάξης του $r = 4\% = 0.04$, το συνολικό έλλειμμα αυξάνεται σε σχέση με το πρωτογενές έλλειμμα κατά $r \cdot D/Y = 0.048 = 4.8\%$. Αυτό σημαίνει ότι στην περίπτωση πολύ ευνοϊκού επιτοκίου, η απαίτηση για 4.8% συνολικό έλλειμμα ισοδυναμεί με απαίτηση ισοσκελισμένου προϋπολογισμού πλην τόκων, δηλαδή μηδενικό πρωτογενές έλλειμμα / πλεόνασμα.

6.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

Οι οικονομικοί κύκλοι ορίζονται ως οι διακυμάνσεις της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίες διαχέονται ευρέως σε ολόκληρη την οικονομία και έχουν αναγνωρίσιμα ανώτερα και κατώτερα σημεία. Η ανάκαμψη και η επέκταση ακολουθούνται από ύφεση και συστολή.

Όσον αφορά τον τρόπο αντίδρασης των οικονομικών μεταβλητών σε κάθε στάδιο του κύκλου, θα λέγαμε ότι ποικίλει και αναλόγως αυτού διακρίνουμε τρεις κατηγορίες μεταβλητών:

- ✓ Τις κυκλικές μεταβλητές, οι οποίες αντιδρούν σύμφωνα με τον κύκλο, δηλ. αυξάνονται ή μειώνονται καθώς το συνολικό προϊόν αυξάνεται ή μειώνεται
- ✓ Τις αντικυκλικές μεταβλητές οι οποίες μειώνονται ή αυξάνονται καθώς η συνολική εκροή αυξάνεται ή μειώνεται και
- ✓ Τις ακυκλικές μεταβλητές των οποίων οι αξίες παραμένουν σχετικά ανεπηρέαστες από τις διακυμάνσεις των συνολικών οικονομικών μεταβλητών.

Ως αιτίες πρόκλησης των οικονομικών κύκλων θεωρούνται ένα σύνολο παραγόντων. Κάποιες θεωρίες εκλαμβάνουν ως κύριο αίτιο την εγγενή αστάθεια της ελεύθερης αγοράς, άλλες τον ρόλο των απρόβλεπτων

εξωτερικών γεγονότων, ενώ ως άλλες αιτίες των οικονομικών κύκλων αναγνωρίζονται οι διακυμάνσεις που προκαλούνται από την εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής και οι τραπεζικές και χρηματοοικονομικές κρίσεις.

Η Κεϋνσιανή οικονομική αποδίδει τους κύκλους στις μεταβολές της συνολικής ζήτησης, που προκαλείται κυρίως από την ευμετάβλητη συμπεριφορά των επενδύσεων. Έστω ότι αυξάνονται οι επενδύσεις λόγω μιας αισιόδοξης εκτίμησης των μελλοντικών οικονομικών προοπτικών. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα να αυξηθούν οι πωλήσεις σε ολόκληρη την οικονομία. Η επακόλουθη άνοδος της συνολικής ζήτησης θα δώσει περαιτέρω ενίσχυση στις επενδύσεις. Τα αποθέματα των επιχειρήσεων δεν θα επαρκούν και θα αναγκαστούν να παραγγείλουν καινούρια. Αυτή η κίνηση θα δώσει μια ακόμη ώθηση στην συνολική ζήτηση, ενώ θα δικαιολογεί και τις προσδοκίες των αρχικών επενδυτών, καθιστώντας τους ακόμα πιο αισιόδοξους. Έτσι, η οικονομία θα εισέλθει σε φάση ανόδου μέχρι η αγορά να αρχίσει να πιστεύει ότι έχει επιτευχθεί το μέγιστο σημείο.

Τότε οι επενδυτές θα καταστούν πιο επιφυλακτικοί και η ζήτηση για επιπλέον αποθέματα θα αρχίσει να μειώνεται. Αντιστοίχως, οι επιχειρήσεις θα διστάζουν να απασχολήσουν νέους πόρους στην αύξηση των αποθεμάτων τους και τη διεύρυνση της κεφαλαιακής τους βάσης, με αποτέλεσμα να ξεκινήσει μια σπειροειδής διαδικασία ύφεσης. Η θεωρία του πραγματικού επιχειρηματικού κύκλου ερμηνεύει τις κυκλικές διακυμάνσεις σε όρους εκκίνησης και κορύφωσης τεχνολογικών αλλαγών. Η βελτίωση της τεχνολογίας οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας, σε υψηλότερους πραγματικούς μισθούς και σε μεγαλύτερη προθυμία για εργασία. Οι «κύκλοι» βάσει αυτής της θεωρίας προκαλούνται από ορθολογικούς οικονομικούς παράγοντες και «πραγματικούς» συντελεστές.

Η θεωρία του πολιτικού επιχειρηματικού κύκλου εξηγεί τη διακύμανση της οικονομικής δραστηριότητας ανάλογα με το χρόνο των εκλογών. Ενώ θεωρούμε ότι αποστολή της πολιτικής είναι να μετριάξει τις διακυμάνσεις και όχι να τις δημιουργεί, έχει διαπιστωθεί ότι συχνά τόσο οι νομισματικές όσο και οι δημοσιονομικές πολιτικές καταλήγουν να ενισχύουν τις διακυμάνσεις. Άλλες φορές αυτό οφείλεται σε προβλήματα κατά την εφαρμογή τους ή σε ελλιπή

αποτελέσματα και άλλες φορές οφείλεται σε προεκλογικές σκοπιμότητες (δηλ. μία κυβέρνηση για λόγους ψηφοθηρίας και ανανέωσης της εμπιστοσύνης του λαού αγνοεί την ήδη υφιστάμενη πολιτική της).

Συμπερασματικά, αυτό που θα λέγαμε σε σχέση με τις θεωρίες των οικονομικών διακυμάνσεων και την ερμηνεία των αιτίων τους είναι, ότι κάθε φορά πρέπει να χρησιμοποιούμε τη θεωρία που μας φαίνεται ως η καταλληλότερη κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες. Αναφορικά με το εύρος των οικονομικών διακυμάνσεων, θα λέγαμε ότι μεταπολεμικά έχει μειωθεί, ενώ και ο αριθμός των αρνητικών ρυθμών ανάπτυξης είναι μικρός. Οι υφέσεις των κύκλων έγιναν λιγότερο βαθιές και οι άνοδοι παρατάθηκαν.

Ορισμένοι παράγοντες που μπορούν μελλοντικά να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη αστάθεια είναι η μείωση του σχετικού μεγέθους του δημόσιου τομέα, η διστακτικότητα χρήσης αντικυκλικών πολιτικών και η αυξανόμενη διεθνοποίηση της παγκόσμιας οικονομίας. Ωστόσο, πολλές οικονομικές προβλέψεις έχουν αποδειχθεί απογοητευτικά ανακριβείς για τους έξης λόγους: Πρώτον, ένα βασικό πρόβλημα είναι η εξάρτηση των προβλέψεων από προηγούμενα δεδομένα. Ενώ το παρελθόν μπορεί να μοιάζει με καλό οδηγό προβλέψεων του μέλλοντος, δεν καταφέρνει να συμπεριλάβει στην πρόβλεψη τους τις αιφνίδιες διαταραχές της οικονομίας. Δεύτερον, οι παράγοντες που είχαν καθοδηγήσει τους παρελθόντες οικονομικούς κύκλους μπορεί να μην έχουν πλέον σχέση με τον προσδιορισμό του τρέχοντος οικονομικού κύκλου. Για παράδειγμα ο ρόλος των τιμών της ακίνητης περιουσίας, το ύψος του χρέους των νοικοκυριών, το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης δεν είχαν το ίδιο βάρος σε προηγούμενους κύκλους. Τρίτον, οι σχέσεις μεταξύ των κύριων οικονομικών μεταβλητών μπορούν να αλλάξουν με τον καιρό (π.χ σχέση τιμής ακινήτων και εισοδήματος) και τέταρτον οι επίσημες προβλέψεις έχουν την τάση να είναι υπερβολικά αισιόδοξες.

6.7 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ- ΑΙΤΙΑ- ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ- ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Η συνοπτική εξέταση της πρόσφατης παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης θα αναδείξει τη σπουδαιότητα μελέτης και συγκράτησης του κρατικού χρέους σε χαμηλά επίπεδα. Εξάλλου, χώρες που παρουσίαζαν υψηλά ελλείμματα και χρέη, δεν ήταν σε θέση να αντιμετωπίσουν την κρίση που ξέσπασε και ως εκ τούτου οι οικονομίες τους εκτροχιάστηκαν.

Την εποχή που οι τράπεζες είχαν επικεντρωθεί στην αγορά αμοιβαίων κεφαλαίου υψηλού ρίσκου, μέλη της επιστημονικής κοινότητας προέβλεπαν την κρίση. Τα βασικότερα αίτια είναι (Χαρδούβελης, 2011) :

- Η διαφορά της αποταμίευσης και των επενδύσεων μεταξύ των χωρών, σε συνδυασμό με τα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ και με πλεονάσματα για την Ασία, δημιούργησε μαζική μεταφορά κεφαλαίων προς τις ΗΠΑ, με αποτέλεσμα να μειωθούν αρκετά τα επιτόκια. Η μείωση των επιτοκίων επιτάχυναν την προβληματική κατάσταση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η αλόγιστη χρήση του συστήματος, χωρίς ανάλογο νομικό και θεσμικό πλαίσιο ήταν μία από τις αιτίες κατάρρευσης του,
- Η φούσκα στις τιμές των ακινήτων . Στην δεκαετία του 1990 οι τιμές στις ΗΠΑ είχαν έντονα ανοδική πορεία με αποτέλεσμα, ο πληθυσμός να υπερδανείζεται. Μετά το 2004, οι τιμές άρχισαν να πέφτουν τόσο, σε σημείο όπου η αξία του σπιτιού ήταν πολύ χαμηλότερα από το κόστος δανεισμού. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, να μην πληρώνονται τα δάνεια δημιουργώντας προβλήματα στη ρευστότητα των Τραπεζών.
- Η ιδεολογία που επικράτησε, πως οι αγορές είναι αποτελεσματικές και οι καταναλωτές ορθολογικοί. Το αποτέλεσμα ήταν, υψηλού ρίσκου επενδύσεις χωρίς σωστή αποτίμηση κινδύνου.
- Οι αρχές εποπτείας δεν είχαν ανάλογη εμπειρία.
- Οι Οίκοι Αξιολόγησης, οι οποίοι δεν διέθεταν ιστορικά στοιχεία και αξιολογούσαν τα παράγωγα προϊόντα, στην ίδια κλίμακα με τα

ομόλογα υψηλής Διαβάθμισης, κάνοντας τους επενδυτές να υποεκτιμούν τον κίνδυνο.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις οδηγούν μαθηματικά σε έντονη οικονομική ύφεση, διευρύνουν τα ελλείμματα του προϋπολογισμού, αυξάνουν τα κρατικά χρέη και οδηγούν επιχειρήσεις και νοικοκυριά στην πτώχευση. Συνήθως, στο τέλος της ύφεσης, ακολουθεί ανάκαμψη. Ωστόσο, ακόμα και μετά την κρίση παραμένει ο απόηχος της ύφεσης, και τις περισσότερες φορές δημιουργείται ένα νέο κύμα κρίσης, που είναι ουσιαστικά η λεγόμενη κρίση χρέους. Δημιουργεί επισφαλείς θέσεις εργασίας, που συνήθως οδηγούν σε μαζικές απολύσεις, κοινωνικό αποκλεισμό και συνεχόμενες πράξεις Διαφθοράς. Οι επενδύσεις εξανεμίζονται καθώς το ΑΕΠ των εθνών συρρικνώνεται .

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Το σημείο αυτό παρουσιάζει ιδιαίτερη δυσκολία. Ο κατάλληλος συνδυασμός Νομισματικής και Δημοσιονομικής πολιτικής, απαιτεί εκτεταμένη έρευνα. Οι κεντρικές τράπεζες άσκησαν νομισματική πολιτική μειώνοντας τα επιτόκια και κάνοντας ενέσεις ρευστότητας. Δημοσιονομικά, κάποιες κυβερνήσεις, υιοθέτησαν δημοσιονομικά πακέτα στήριξης για τις οικονομίες των χωρών τους. Μεμονωμένα, δημοσιονομικές ή νομισματικές παρεμβάσεις δεν επαρκούν. Χρειάζεται ένας συνδυασμός των δύο παραπάνω για την αντιμετώπιση της κρίσεως. Σημαντικός παράγοντας αντιμετώπισης σε χώρες με υψηλό Κρατικό Χρέος και γενικότερα ελλείμματα, είναι η αντιμετώπιση της Διαφθοράς και της Φοροδιαφυγής, τα οποία είναι άμεσα συνδεδεμένα μεταξύ τους .

7.ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Το βασικό ζητούμενο και ο στόχος της διατριβής είναι να ερευνήσουμε εάν το ποσοστό του Κρατικού Χρέους των χωρών μπορεί να προβλεφθεί από τον αντίστοιχο βαθμό Διαφθοράς, του Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και του Νομικού Συστήματος στις χώρες του υποδείγματος πέντε έτη νωρίτερα.

7.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήσαμε για την συγκεκριμένη ανάλυση, παρουσιάζονται στον πίνακα (4).

Το δείγμα που αναλύθηκε αποτελείται από 49 χώρες, για τις οποίες βρέθηκαν επαρκή και έγκυρα στοιχεία από τις επίσημες ιστοσελίδες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και άλλες. Η ανάλυση χωρίζεται σε δύο μεγάλες ομάδες, και εξετάζονται χωριστά τα κράτη της Ευρώπης και της Αμερικής.

7.1.1 ΣΤΗΛΗ Α: COUNTRY

Οι χώρες που εξετάστηκαν, παρουσιάζονται στην πρώτη στήλη του πίνακα. Η έρευνα επικεντρώθηκε σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- ✓ Ευρωπαϊκά Κράτη
- ✓ Αμερικάνικα Κράτη

Στις εν λόγω γεωγραφικές περιοχές υπήρχε η μέγιστη πληρότητα στοιχείων, καθώς και μεγαλύτερη συνάφεια των οικονομικών και πολιτικοοικονομικών συνθηκών. Ως εκ τούτου, μπορούμε να εξάγουμε έγκυρα αποτελέσματα, τα οποία είναι πιθανό να αναδείξουν ενδιαφέρουσες πτυχές μελέτης και για τη χώρα μας, την Ελλάδα.

7.1.2 ΣΤΗΛΗ B: GENERAL GOVERNMENT DEBT % OF GDP

Στην δεύτερη στήλη έχουμε χρησιμοποιήσει το Ακαθάριστο Χρέος της Κυβέρνησης ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος των ιδίων χωρών. Τα στοιχεία αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του **Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου**.

7.1.3 ΣΤΗΛΗ C: CORRUPTION PERCEPTION INDEX

Στην τελευταία στήλη παρουσιάζουμε τα ποσά της Διαφθοράς από το **Transparency.org** για το 2003. Ο δείκτης κυμαίνεται από 0 έως 10 και στο δείγμα μας. Παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για την αξιολόγηση των χωρών είναι :

- ✓ Σωστή Διακυβέρνηση,
- ✓ Ηθική Πρακτική,
- ✓ Θέληση για καταπολέμηση της Διαφθοράς σε πρακτικό επίπεδο.

7.1.4 ΣΤΗΛΗ D: GROSS DOMESTIC PRODUCT PER CAPITA

Στην τρίτη στήλη παρουσιάζεται το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε τιμές 2003, μετατρεπόμενο σε δολάρια για να είναι δυνατή η σύγκριση τους. Τα στοιχεία αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του **Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου**.

7.1.5 ΣΤΗΛΗ E : CIVIL LAW =1 , COMMON LAW = 0

Στην επόμενη στήλη , καταγράφεται το νομικό σύστημα το οποίο ισχύει σε κάθε μία εξεταζόμενη χώρα του δείγματος. Οι κατηγορίες είναι civil law (Αστικό) ή common law (Εθιμικό) . Τα στοιχεία αντλήθηκαν από **Βάση Δεδομένων του Harvard University**.

7.2 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΘΟΔΟ ΤΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ ΤΕΤΡΑΓΩΝΩΝ

Στην περίπτωση μας χρησιμοποιούμε τις μεταβλητές μας ως εξής: θεωρούμε ανεξάρτητες μεταβλητές το ποσοστό του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, Δείκτης Διαφθοράς και το Νομικό Πλαίσιο. Ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιούμε το Κρατικό Χρέος:

$$Debt_{i2008} = \beta_0 + \beta_1 CPI_{i2003} + \beta_2 GDP_PER_CAPITA_{i2003} + \beta_3 LEGAL_SYSTEM_{i2003} + u_i$$

Όπου,

$Debt_{i2008}$ = Κρατικό Χρέος κατά το έτος 2008

CPI_{i2003} = Δείκτης Διαφθοράς (Corruption Perception Index) κατά το έτος 2003

$GDP_PER_CAPITA_{i2003}$ = Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά το έτος 2003

$LEGAL_SYSTEM_{i2003}$ = Νομικό Σύστημα κατά το έτος 2003

u_i = Όρος Σφάλματος

7.2.1 ΕΛΕΧΓΟΣ ΕΤΕΡΟΣΚΕΔΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στις περιπτώσεις όπου τα δεδομένα είναι υπό διαστρωματική μορφή, τότε υπάρχει η πιθανότητα εμφάνισης ετεροσκεδαστικότητας. Σε αυτήν την περίπτωση η διακύμανση των σφαλμάτων της παλινδρόμησης δεν είναι σταθερή, αλλά μεταβάλλεται και αυτό, μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στην εκτίμηση των συντελεστών της παλινδρόμησης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η διακύμανση των σφαλμάτων σχετίζεται με την τιμή της μεταβλητής που ερευνούμε. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι εντοπισμού της ετεροσκεδαστικότητας. Στην εν λόγω έρευνα, επιλέξαμε την μέθοδο White. Με την συγκεκριμένη μέθοδο, επιβεβαιώσαμε την ύπαρξη πολύ χαμηλής

ετεροσκεδαστικότητα και για αυτό τα αποτελέσματα μας, είναι αυτά που προέκυψαν κατά την παλινδρόμηση, με την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου.

7.2.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα λεπτομερή αποτελέσματα βρίσκονται στον πίνακα (4). Σε αυτό το σημείο παραθέτουμε τα απαραίτητα στοιχεία που απαιτούνται για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το πρόσημο της σχέσης και τη στατιστική σημαντικότητα των μεταβλητών.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΕΥΡΩΠΗ		ΑΜΕΡΙΚΗ	
	COEFFICIENT	PROBABILITY	COEFFICIENT	PROBABILITY
CORRUPTION PERCEPTION INDEX	-0.082285	0.0351	-0.050337	0.2462
GDP PER CAPITA	0.258421	0.0015	0.185051	0.0954
LEGAL SYSTEM	-0.071849	0.6144	0.072921	0.6414
FIXED ELEMENT	-1.480470	0.0059	-0.952378	0.2096

Πίνακας 5

Μετά την αφαίρεση της στατιστικά ασήμαντης μεταβλητής του Νομικού Συστήματος τα αποτελέσματα διαμορφώνονται ως εξής:

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΕΥΡΩΠΗ		ΑΜΕΡΙΚΗ	
	COEFFICIENT	PROBABILITY	COEFFICIENT	PROBABILITY
CORRUPTION PERCEPTION INDEX	-0.081771	0.0339	-0.046577	0.2538
GDP PER CAPITA	0.254089	0.0014	0.193980	0.0665
FIXED ELEMENT	-1.449235	0.0059	-1.029515	0.1511

Πίνακας 6

7.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Αρχικά, τα αποτελέσματα χωρίζονται σε δύο γεωγραφικές περιοχές, την Αμερική και την Ευρώπη. Η συμπεριφορά των μεταβλητών σε γενικές γραμμές είναι όμοια με κάποιες μικρές διαφοροποιήσεις. Ο **Δείκτης της Διαφθοράς** παρουσιάζει αρνητική συσχέτιση με το Κρατικό Χρέος, δηλαδή όταν ο Δείκτης Διαφθοράς αυξάνεται, η Διαφθορά μειώνεται και το Κρατικό Χρέος ακολουθεί καθοδική πορεία. Επίσης, ως μεταβλητή είναι στατιστικά σημαντική μόνο για τις χώρες της Ευρώπης. Σύμφωνα με την θεωρία, όσο μεγαλύτερη Διαφθορά υπάρχει σε ένα Κράτος, τόσο μεγαλύτερη απώλεια εσόδων καταγράφεται και παραοικονομία, δηλαδή Κρατικό Χρέος (Acemonglu, D et al., 2005). Η βιβλιογραφία αναφέρει πως στα Κράτη με υψηλά επίπεδα Διαφθοράς, υπάρχουν κοινωνικές ομάδες που πιέζουν την Κυβέρνηση να δανειστεί, έτσι ώστε και οι ίδιες να καταφέρουν να επωφεληθούν. Η κρατική μηχανή όντας διεφθαρμένη, αδυνατεί να ελέγξει τον δανεισμό και όλο αυτό λειτουργεί ως φαύλος κύκλος για την αντιμετώπιση του φαινομένου της Διαφθοράς.

Όσον αφορά στο **κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν**, η συσχέτιση καταλήγει θετική τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Αμερική και η μεταβλητή είναι στατιστικά σημαντική. Το γεγονός αυτό, σύμφωνα με την οικονομική θεωρία οφείλεται στο γεγονός πως όσο μεγαλύτερα εισοδήματα (κατά κεφαλήν) υπάρχουν σε ένα κράτος τόσο μεγαλύτερη κατανάλωση υπάρχει, επενδύσεις, δραστηριότητα και αποδοτικά δημοσιονομικά (Treisman D., 2000). Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, στις χώρες όπου το δημοσιονομικό περιβάλλον είναι υγιέστερο, ο δανεισμός είναι ασφαλέστερος, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγαλύτερο Κρατικό Χρέος. Οι δανειστές επενδύουν τα λεφτά τους, γνωρίζοντας ότι εισπράξουν την αναμενόμενη απόδοση της εκάστοτε επένδυσης που πραγματοποιούν.

Τέλος, αναφορικά με το **Νομικό Σύστημα**, δυστυχώς η έρευνα δεν μπορεί να οδηγήσει σε κάποια συγκεκριμένα συμπεράσματα. Ο δείκτης καταλήγει στατιστικά ασήμαντος για την πρόβλεψη του Κρατικού Χρέους, και στις δύο γεωγραφικές περιοχές.

Συμπερασματικά, καταλήγουμε ότι η Διαφθορά είναι ένα φαινόμενο που διαβρώνει και καταστρέφει τον οικονομικό και κοινωνικό ιστό διαχρονικά. Η επιρροή που ασκεί, ακόμα και κάποια έτη αργότερα, είναι σημαντική και ως εκ τούτου οι Κυβερνήσεις οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα αντιμετώπισης της.

Όσον αφορά στην χώρα μας, τα επίπεδα της Διαφθοράς, σε σχέση με το ΑΕΠ, είναι αρκετά υψηλά. Η χρόνια φοροδιαφυγή, με την ανάλογη απώλεια των εσόδων καθώς και η έλλειψη ελεγκτικών μηχανισμών, απομυζούν σε ετήσια βάση την Εθνική Οικονομία μας. Το διογκωμένο Κράτος, με την γραφειοκρατία και οι δαιδαλώδεις διαδικασίες, καθιστούν κάθε προσπάθεια για νέες επενδύσεις αναποτελεσματική.

Η πολιτική αστάθεια των τελευταίων ετών, δεν παρέχει καμία προστασία στους επενδυτές. Θεσμοί όπως η προστασία της περιουσίας δεν υιοθετούνται καθόλου, αφού φορολογούνται διαρκώς με αποτέλεσμα, να αυξάνονται τα κίνητρα για φοροδιαφυγή.

Τα ανωτέρω σε συνδυασμό με την Οικονομική Κρίση, έχουν αποτελέσει τις κύριες αιτίες που το Κρατικό Χρέος στην Ελλάδα έχει εκτιναχτεί.

8.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

8.1 ΑΡΘΡΑ

- Daron Acemoglu, Simon Johnson, James A. Robinson (2005), 'Institutions As a Fundamental Cause Of Long-Run Growth', *Handbook of Economic Growth*, Volume IA, pp.386-464.
- Daron Acemoglu, Simon Johnson (2001), 'The Colonial Origins of Comparative Development', *American Economic Association*, Vol. 91(5), pp. 1369-1401.
- Alesina, Alberto, and Allan Drazen (1991), 'Why are stabilizations delayed?', *Harvard University, American Economic Review* 81(5):1170-1188.
- Adres Velasco, Luis Felipe and Roberto Chang (2000), 'Balance Sheets and Exchange Rate Policy', *National Bureau of Economic Research*, NBER working paper 7840.
- Alesina και Tabellini (1990), 'A Positive Theory of Fiscal Deficits and Government Debt', *National Bureau of Economic Research*, working paper 2308.
- Barro, R. (1979), 'On the determination of the public debt', *Journal of Political Economy*, Vol.87, pp.940-947.
- Danid S.Bizer and Steven N.Durlauf (1990), 'Testing the Positive Theory of Government Finance', *Journal of Monetary Economics*, vol.26 pp.123-141.
- Chand, Cheetal K. and Karl O Moene (1999), 'Controlling Fiscal Corruption', *World Development*, Vol. 27(7), pp.1129-1140.
- Jorgen Elmeskov and Douglas Sutherland (2012), 'Post-Crisis Debt Overhang: Growth Implications Across Countries', *Second International Research Conference 2012*.
- Edward L. Glaeser and Raven Saks (2004), 'Corruption in America', *Discussion Paper Number 2043*, Harvard University.
- Maksym Ivanyna and Alex Moumouras (2012), 'Corruption and Public Debt', *International Monetary Fund*.

- La Porta Rafael, Florencio Lopez-de-Silanes, Andrei Shleifer, and Robert W. Vishny (1999), 'The Quality of Government', *Journal of Law, Economics, and Organization*, Vol.XV, pp. 222–279.
- Rafael La Porta (1997), 'Law And Finance', *Journal Of Political Economy*, Vol.106 pp.1113-1155.
- Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, and Andrei Shleifer (2008), 'The Economic Consequences of Legal Origins', *Journal of Economic Literature*, Vol. XLVI, pp.285-332.
- Manoel Bittencourt (2012), 'Economic Growth and Government Debt: Evidence from the Young Democracies of Latin America', *Working Papers from University of Pretoria*, Department of Economics, No 201203.
- Roubini, N., and J. Sachs. (1989), 'Government spending and budget deficits in the industrialized Countries', *Economic Policy*, Vol. 8, pp.99-132.
- Edward L. Glaeser And Andrei Shleifer(2002), 'Legal Origins', *Quarterly Journal of Economics*, Vol 81, pp.1193-1229
- Andrei Shleifer; Robert W. Vishny (1997), 'The Limits of Arbitrage', *The Journal of Finance*, Vol. 52 pp 35-55.
- Joel Slemrod, Laura Kalambokidis, Roger Gordon (2003), 'A New Summary Measure of The Effective Tax Rate on Investment', *NBER Working Paper Series*, 9535
- Stigler, George J. (1964), 'A Theory of Oligopoly', *Journal of Political Economy*, LXXII, pp.44-61.
- Joseph E. Stiglitz (1998), 'Towards a New Paradigm for Development: Strategies, Policies, and Processes', *World Institute for Development Economics Research, Prebisch Lecture 1998*.
- Tanzi Vito and Hamid Davoodi (1997), 'Corruption, Public Investment and Growth', *IMF*, working paper/97/139.
- Daniel Treisman (2000), 'The Causes of Corruption', *Journal of Public Economics*, Vol. 76, pp.399-457.

8.2 ΒΙΒΛΙΑ

- Aggelos A. Atzoulatos (2011), *Governments, Financial Markets and Macroeconomics*, Athens, Greece
- Lal and Myint (1996), *The Political Economy Of Poverty, Equity and Growth*, UCLA.
- Seymour Martin Lipset (1960), *The Study of Democracy*, Stanford Univeristy.
- North, D. (2000). *Institutions, Institutional Change, and Economic Performance*, Cambridge University Press
- Chardouvelis G. (2011), *Από Τη Διεθνή Κρίση Στην Κρίση Της Ευρωζώνης Και Της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον*, Αθήνα.

8.3 ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- www.imf.org
- www.transparency.org

9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

9.1 ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Η Έκταση του Φαινομένου της Διαφθοράς

Εμπλοκή κάποιου Μέλους Του Νοικοκυριού σε Περίπτωση Δωροδοκίας τους τελευταίους 12 Μήνες	
Αυστρία	2%
Βουλγαρία	5%
Δανία	1%
Φινλανδία	2%
Ελλάς	18%
Ουγγαρία	14%
Ισλανδία	2%
Ισραήλ	1%
Λιθουανία	30%
Λουξεμβούργο	4%
Ολλανδία	1%
Νορβηγία	2%
Πολωνία	4%
Πορτογαλία	2%
Ρουμανία	14%
Ισπανία	2%
Ελβετία	1%
Ηνωμένο Βασίλειο	3%

Πηγή: Transparency International (2010).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2-ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΒΟΡΕΙΑ ΚΟΡΕΑ	ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ	ΣΧΕΣΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΝΟΤΙΑΣ ΜΕ ΒΟΡΕΙΑ ΚΟΡΕΑ
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 50	970	1.067	1,10
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 60	1.345	1.493	1,11
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 70	2.691	3.157	1,17
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 80	2.841	5.785	2,04
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 90	1.899	11.224	5,91
2000-2006	1.159	16.288	14,06

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΙΚΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ			
ΚΛΙΜΑΚΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ			
S&P	MOODY' S	FITCH RATING	ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ
AAA	Aaa	AAA	1
AA+	Aa1	AA+	2
AA	Aa2	AA	3
AA-	Aa3	AA-	4
A+	A1	A+	5
A	A2	A	6
A-	A3	A-	7
BBB+	Baa1	BBB+	8
BBB	Baa2	BBB	9
BBB-	Baa3	BBB-	10
BB+	Ba1	BB+	11
BB	Ba2	BB	12
BB-	Ba3	BB-	13
B+	B1	B+	14
B	B2	B	15
B-	B3	B-	16
CCC+	Caa1	CCC	17
CCC	Caa2	CC	18
CCC-	Caa3	C	19
CC	Ca	RD	20

ΠΗΓΗ : BLOOMBERG

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗ

COUNTRY	DEBT 2008	CPI 2003	DGP RER CAP 2003	LEGAL SYSTEM 2003
Albania	0.54702	2.5	7.521428965	0
Armenia	0.14631	3	6.773229106	0
Austria	0.6383	8	10.35267359	0
Azerbaijan	0.07297	1.8	6.761350522	0
Belgium	0.89267	7.6	10.31412168	0
Bulgaria	0.15456	3.9	7.883879355	0
Croatia	0.29304	3.7	8.947575147	0
Cyprus	0.48891	6.1	9.810648701	1
Czech Republic	0.28711	3.9	9.141998574	0
Denmark	0.41878	9.5	10.58393458	0
Estonia	0.04523	5.5	8.889675498	0
Finland	0.33943	9.7	10.358648	0
France	0.68208	6.9	10.30483215	0
Georgia	0.27625	1.8	6.823473265	0

Germany	0.66911	7.7	10.2897239	0
Greece	1.12622	4.3	9.780905369	0
Hungary	0.72881	4.8	9.016356029	0
Iceland	0.70333	9.6	10.53877813	0
Ireland	0.44489	7.5	10.59698327	1
Italy	1.05749	5.3	10.18384194	0
Lithuania	0.15502	4.7	8.596587012	0
Luxembourg	0.1368	8.7	11.07758792	0
Netherlands	0.58459	8.9	10.41155287	0
Norway	0.54277	8.8	10.80317056	0
Poland	0.47108	3.6	8.643460666	0
Portugal	0.71582	6.6	9.654319405	0
Romania	0.13639	2.8	7.91651215	0
Russia	0.07876	2.7	8.001010243	0
Slovenia	0.21963	5.9	9.590189234	0
Spain	0.40172	6.9	9.956163823	0
Sweden	0.38377	9.3	10.47981984	0
Switzerland	0.50457	8.8	10.73086219	0
Turkey	0.40019	3.1	8.419555665	0
Ukraine	0.20549	2.3	6.954926991	0
United Kingdom	0.52215	8.7	10.347874	1

COUNTRY	DEBT 2008	CPI 2003	DGP RER CAP 2003	LEGAL SYSTEM 2003
Argentina	0.58512	2.5	8.143043303	0
Bolivia	0.37155	2.3	6.798652213	0
Brazil	0.63544	3.9	8.034432374	0
Canada	0.71283	8.7	10.21838537	1
Chile	0.04921	7.4	8.472857949	0
Colombia	0.30878	3.7	7.724422783	0
Costa Rica	0.24783	4.3	8.362715491	0
Dominican Republic	0.24878	3.3	7.747288501	1
Ecuador	0.21147	2.2	7.663342844	0
El Salvador	0.39253	3.7	7.898277404	0
Mexico	0.4302	3.6	8.834140771	0
Panama	0.44184	3.4	8.330913973	0
Peru	0.25038	3.7	7.751264543	0
Venezuela	0.26308	2.4	8.097162722	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 5- ΑΡΧΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΕΥΡΩΠΗ		ΑΜΕΡΙΚΗ	
	COEFFICIENT	PROBABILITY	COEFFICIENT	PROBABILITY
CORRUPTION PERCEPTION INDEX	-0.082285	0.0351	-0.050337	0.2462
GDP PER CAPITA	0.258421	0.0015	0.185051	0.0954
LEGAL SYSTEM	-0.071849	0.6144	0.072921	0.6414
FIXED ELEMENT	-1.480470	0.0059	-0.952378	0.2096

ΠΙΝΑΚΑΣ 6- ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (GENERAL TO SPECIFIC)

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΕΥΡΩΠΗ		ΑΜΕΡΙΚΗ	
	COEFFICIENT	PROBABILITY	COEFFICIENT	PROBABILITY
CORRUPTION PERCEPTION INDEX	-0.081771	0.0339	-0.046577	0.2538
GDP PER CAPITA	0.254089	0.0014	0.193980	0.0665
FIXED ELEMENT	-1.449235	0.0059	-1.029515	0.1511

ΠΙΝΑΚΑΣ 7- E-VIEWS ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΦΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΓΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Dependent Variable: DEBT_2008
 Method: Least Squares
 Date: 16/03/13 Time: 17:21
 Sample (adjusted): 1 35
 Included observations: 35 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
CPI_2003	-0.082285	0.037347	-2.203244	0.0351
DGP_RER_CAP_2003	0.258421	0.074148	3.485192	0.0015
LEGAL_SYSTEM	-0.071849	0.141171	-0.508953	0.6144
C	-1.480470	0.500416	-2.958482	0.0059
R-squared	0.365197	Mean dependent var	0.442036	
Adjusted R-squared	0.303765	S.D. dependent var	0.273305	
S.E. of regression	0.228047	Akaike info criterion	-0.011315	
Sum squared resid	1.612175	Schwarz criterion	0.166439	
Log likelihood	4.198016	Hannan-Quinn criter.	0.050045	
F-statistic	5.944693	Durbin-Watson stat	1.458426	
Prob(F-statistic)	0.002520			

Dependent Variable: DEBT_2008
 Method: Least Squares
 Date: 16/03/13 Time: 17:22
 Sample (adjusted): 1 35
 Included observations: 35 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
CPI_2003	-0.081771	0.036899	-2.216104	0.0339
DGP_RER_CAP_2003	0.254089	0.072800	3.490219	0.0014
C	-1.449235	0.490854	-2.952475	0.0059
R-squared	0.359893	Mean dependent var		0.442036
Adjusted R-squared	0.319886	S.D. dependent var		0.273305
S.E. of regression	0.225392	Akaike info criterion		-0.060137
Sum squared resid	1.625646	Schwarz criterion		0.073179
Log likelihood	4.052395	Hannan-Quinn criter.		-0.014116
F-statistic	8.995822	Durbin-Watson stat		1.502851
Prob(F-statistic)	0.000794			

ΠΙΝΑΚΑΣ 8- E-VIEWS ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΦΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΓΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Dependent Variable: DEBT_2008
 Method: Least Squares
 Date: 16/03/13 Time: 17:22
 Sample (adjusted): 1 14
 Included observations: 14 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
CPI_2003	-0.050337	0.040864	-1.231819	0.2462
DGP_RER_CAP_2003	0.185051	0.100487	1.841553	0.0954
LEGAL_SYSTEM	0.072921	0.151852	0.480213	0.6414
C	-0.952378	0.710197	-1.341007	0.2096
R-squared	0.305483	Mean dependent var		0.367789
Adjusted R-squared	0.097128	S.D. dependent var		0.182006
S.E. of regression	0.172941	Akaike info criterion		-0.436772
Sum squared resid	0.299087	Schwarz criterion		-0.254184
Log likelihood	7.057403	Hannan-Quinn criter.		-0.453674
F-statistic	1.466164	Durbin-Watson stat		1.035261
Prob(F-statistic)	0.282154			

Dependent Variable: DEBT_2008
 Method: Least Squares
 Date: 16/03/13 Time: 17:23
 Sample (adjusted): 1 14
 Included observations: 14 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
CPI_2003	-0.046577	0.038679	-1.204201	0.2538
DGP_RER_CAP_2003	0.193980	0.095235	2.036855	0.0665
C	-1.029515	0.667161	-1.543129	0.1511
R-squared	0.289467	Mean dependent var		0.367789
Adjusted R-squared	0.160279	S.D. dependent var		0.182006
S.E. of regression	0.166784	Akaike info criterion		-0.556830
Sum squared resid	0.305984	Schwarz criterion		-0.419890
Log likelihood	6.897813	Hannan-Quinn criter.		-0.569507
F-statistic	2.240668	Durbin-Watson stat		1.162896
Prob(F-statistic)	0.152656			